RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Andra Kammaren. N:o 53.

Tisdagen den 8 maj

kl. 1,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande maj.

§ 2.

Efter föredragning af statsutskottets memorial, n:o 61, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande de kongl. teatrarne, blefvo de deri föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången

Bevillningsutskottets betänkanden n:is 17 och 18; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 36).

§ 4.

Herr talmannen tillkännagaf, att, enligt mellan herrar talmän träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar öfver de i ofvanstående § 2 omförmälda voteringspropositioner komme att anställas vid början af morgondagens sammanträde.

§ 5.

Om ändring i § 47 af tullstadgan.

Till kammarens afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af 47 § i gällande tullstadga.

I berörda inom Andra Kammaren af herr *C. W. Collander* väckta motion, n:o 69, var föreslaget:

Om ändring i § 47 af tullstadgan. (Forts.)

»att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes ändra lydelsen af 47 § i gällande tullstadga i det syfte, att vid beslag, som i denna paragraf omförmäles, lastegare ej må frändömas sin egendom, så snart vid domstolsförhöret ådagalägges, att han icke varit delaktig i skepparens lagstridiga handlingssätt eller eljest försummat något, som honom såsom lastegare åligger vid varuinförsel.»

Utskottet hemstälde emellertid, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet yttrade

Herr Collander: Då bevillningsutskottet har afstyrkt motionen och bland annat åberopat såsom skäl härför, att de tullsatser på alla områden, som nyligen blifvit af Riksdagen beslutade, tala för att icke vidtaga några ändringar, så gör jag mig icke några illusioner, såsom skulle jag kunna inverka på kammarens beslut i denna fråga; men jag ber dock att få yttra några ord om bevillningsutskottets motivering.

Utskottet säger bland annat, att det är snart sagdt omöjligt att kunna bevisa, att vid ett sådant fall, som det jag åberopat, icke något försök till smuggling egt rum och att lastegaren dertill icke varit i någon mån skyldig. Men jag har icke heller i min motion begärt något annat, nemligen att, om *vid domstolsförhöret det ådagalägges,* att lastegaren icke varit delaktig i skepparens försummelse eller förbrytelse, han då icke måtte frändömas sin egendom. Jag har således begärt detta endast för den händelse att lastegarens oskuld blifvit fullt ådagalagd, något som bevillningsutskottet ansett i de flesta fall vara svårt nog att bevisa. Nu är det tydligt, att, då skepparen gör sig skyldig till en så obetydlig försummelse, som här är i fråga, nemligen att icke för visering ingifva märkrullan på de orter, der svensk konsul finnes, och detta medför att en last af många tusen kronors värde för den i berörda förseelse alldeles oskyldige lastegaren blifver dömd förbruten, så måste detta dock anses för en hård och ej rättvis påföljd.

Utskottet säger vidare, att, då varuegarens oskuld blifvit fullt ådagalagd, han kan vädja till Kongl. Maj:t för att af nåd erhålla hvad som blifvit honom frändömdt. Men der vid lag inträffar ju alltid, att beslagtagarens andel icke kan efterskänkas. Det är således endast $^1/_4$ af godset lastegaren kan i bästa fall få tillbaka.

Såsom sagdt, hyser jag icke några illusioner eller förhoppningar om framgång för motionen, men ber dock att få yrka bifall till densamma.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

Statsutskottets memorial, n:o 62, med förslag till voteringsproposition, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl.

Maj:ts proposition, angående inköp för statens räkning af Akers krutbruk.

Detta ärende skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 7.

Godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse till Konungen,

n:o 55, angående vilkoren för försäljning af bränvin; och

n:o 56, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes klockan 1,45 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 9 maj

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 denna månad.

Gemensamma omröstningar.

§ 2.

Enligt derom förut fattadt beslut anställdes nu omröstningar öfver de i statsutskottets memorial n:o 61 föreslagna och af Riksdagens båda kamrar godkända voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande de kongl. teatrarne; och försiggingo dessa omröstningar enligt nedanintagna voteringspropositioner i följande ordning, nemligen:

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, 1:o).

Den, som vill, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit angående ombyggnad och förändring af kongl. stora teaterns hus må på det sätt bifallas, att för ifrågavarande ändamål beviljas ett anslag på extra stat af 765,000 kronor, dock under vilkor att, innan något af anslaget får lyftas, sådana anordningar blifvit träffade, att teaterverksamheten å de kongl. teatrarne, utan att staten derför har något ekonomiskt ansvar eller någon annan befattning än den kontroll å teaterverksamheten, som må kunna anses nödig, kommer att fortgå under en tid af minst fem år från den tid, då ombyggnaden blifver färdig, antingen genom ett af Kongl. Maj:t godkändt konsortium eller på annat sätt, med rättighet för den eller dem, som öfvertaga verksamheten, att begagna de kongl. teatrarnes fasta och lösa egendom äfvensom att uppbära och för teaterverksamheten använda nettobehållningen af teatrarnes hus i enlighet med de bestämmelser, Kongl. Maj:t finner för godt att ytterligare stadga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit att icke bifalla Kongl. Maj:ts förslag till ombyggnad och förändring af stora teaterns hus.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 53 Ja och 162 Nej. *Gemensamma omröstningar.* (Forts.)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 76 Ja och 32 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller ..... 53 Ja och 162 Nej,
sammanräkningen visar ..... 129 Ja och 194 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, 2:o).

Den, som vill, att utöfver det å ordinarie stat uppförda anslag, 60,000 kronor, för uppehållande af teaterverksamheten under spelåret 1888—1889 må till Kongl. Maj:ts förfogande ställas ett kreditiv å 25,000 kronor, att användas i den mån anslaget å ordinarie stat, Kongl. Maj:ts enskilda bidrag till teatrarne samt teatrarnes öfriga inkomster icke förslå till bestridande af utgifterna för ifrågavarande verksamhet, äfvensom medgifva, att dessa anslag, derest, i följd af den ifrågasatta ombyggnaden af stora teaterns hus, verksamheten å denna teater kommer att någon tid upphöra, få användas, på sätt Kongl. Maj:t i propositionen af den 17 sistlidne april föreslagit, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit att icke bevilja något anslag till uppehållande af verksamheten å de kongl. teatrarne, men medgifva Kongl. Maj:t rätt för en tid af ett år, räknadt från den 1 juli 1888, att upplåta de kongl. teatrarnes fasta och lösa egendom till begagnande under längre eller kortare tid af året åt den eller dem, som kunna befinnas villige att, utan att statsverket derigenom betungas med några kostnader, bedrifva teaterverksamhet å sagda teatrar på ett konsten värdigt sätt, med rättighet jemväl för Kongl. Maj:t att för detta ändamål disponera eller öfverlåta dispositionsrätten till alla från teatrarne och deras fastigheter inflytande inkomster.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 66 Ja och 149 Nej.

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 87 Ja och 21 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller ..... 66 Ja och 149 Nej,
sammanräkningen visar ..... 153 Ja och 170 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, 3:o).

Den, som vill, att till betäckande af en vid verksamheten å de kongl. teatrarne under spelåren 1883—1888 uppkommen brist må å extra stat för år 1889 anvisas ett anslag å 129,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen till betäckande af en vid verksamheten å de kongl. teatrarne under spelåren 1883—1888 uppkommen brist å extra stat för år 1889 anvisat ett anslag å 99,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 73 Ja och 140 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 92 Ja och 15 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller ..... 73 Ja och 140 Nej,
sammanräkningen visar ..... 165 Ja och 155 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med japropositionens innehåll.

§ 3.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 62, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Kongl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning af Åkers krutbruk, blef den utaf utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

I sammanhang härmed tillkännagaf herr talmannen, att gemensam omröstning öfver den sålunda godkända voteringspropositionen komme, under förutsättning att densamma blefve derförinnan jemväl af Första Kammaren godkänd, att ega rum nästa fredag den 11 innevarande maj.

§ 4.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 17, i anledning af väckta motioner om upphäfvande af gällande förordning angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden.

I två särskilda inom Första Kammaren väckta motioner, n:o 78 af herr *J. E. Nyström* och n:o 79 af herr grefve *Fr. Strömfelt*, hade föreslagits, i den förra:

»1:o att Riksdagen behagade för sin del upphäfva mellanrikslagen af den 29 maj 1874 med deri genom kongl. förordningen den 1 juli 1887 skedda ändringar; och

2:o att Riksdagen, för den händelse ny mellanrikslag anses kunna och böra ifrågakomma, sedan Sveriges och Norges tullförhållanden nu blifvit så högst olika, måtte uti underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga frågan i öfvervägande och inleda erforderliga underhandlingar med Norge samt sedermera afgifva förslag till en ny mellanrikslag, innehållande bland annat stadganden om att s. k. skilnadstullar skola i *regel* erläggas»;

och i den senare:

»att Riksdagen behagade besluta lemna Kongl. Maj:t uppdrag att — derest de underhandlingar angående nödiga ändringar i den s. k. mellanrikslagen, som Riksdagen väntar att Kongl. Maj:t, så fort ske kan, vill inleda med den kongl. norska regeringen, icke leda till sådant antagligt resultat, att detsamma kan föreläggas svenska Riksdagen och norska stortinget till antagande år 1889 — förklara de kongl. förordningarne af den 29 maj 1874 och den 1 juli 1887 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden *upphäfda*.»

Med anledning häraf hemstälde utskottet:

»att Riksdagen måtte, med afslag å herr Nyströms, men med anslutning till grefve Strömfelts ofvanberörda motion, i underdånig skrifvelse *dels* anhålla, att Kongl. Maj:t med anledning af de beslut, Riksdagen fattat om ändringar i tulltaxan, täcktes, så fort ske kan, inleda underhandlingar med norska regeringen om sådana bestämmelser i den s. k. mellanrikslagen, hvilka af Riksdagens omförmälda beslut med nödvändighet påkallas, *dels* ock bemyndiga Kongl. Maj:t att, derest de inledda underhandlingarna icke synas leda till det åsyftade målet, uppsäga ifrågavarande lag med enahanda verkan, som hade Sverige för sin del fattat ett af Norges samtycke oberoende beslut om lagens upphäfvande.»

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts dels af herr *J. E. Nyström*, med hvilken instämt herrar *J. P. Nilsson* i Käggla och *L. Börjesson;* och dels af herrar *E. V. Carlson* och *A. E. Petersson* i Hamra.

Öfverläggningen rörande detta ämne öppnades af

Herr Jonsson i Hof, som yttrade: Jag må bekänna att nu, knappt mera än ett halft år efter en försiggången revision af mellanrikslagen, det gör ett egendomligt intryck att återigen stå inför ett förslag om upptagande af nya underhandlingar om denna mellanrikslag. Utskottet säger, att med den förändring i tullsystemet, som vi nyss infört och hvarigenom skyddstullsystemet i Sverige erhållit en betydligt större tillämpning, särskildt i fråga om våra vigtigaste näringar, jordbruket och bergshandteringen, det är oundgängligen nödvändigt att mellanrikslagen skyndsamligen undergår en deraf påkallad omarbetning.

Jag vill likväl fästa uppmärksamhet vid, att dels hafva icke verkningarne af dessa nya tullar och det inflytande de kunna hafva på våra affärer med Norge ännu hunnit på minsta sätt visa sig, och dels har Riksdagen beslutat en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om tillsättande af en komité, som skulle taga hela tullfrågan under förnyad ompröfning. Och om man nu aflåter den här föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t, innan man erhållit någon erfarenhet om hvilka ändringar i mellanrikslagen, på grund af vår nu beslutade tulltaxa, kunna vara erforderliga, och innan det ännu kan beräknas till hvilka förändringar i vår tulltaxa en blifvande komités arbeten kunna föranleda, så måste väl hvar och en erkänna, att den tidpunkt, som nu är, måste vara för inledande af nya underhandlingar om ändringar i mellanrikslagen i hög grad olämplig. Om redan nu denna mellanrikslag återigen skulle underkastas förändringar, så kan det inträffa att redan om ett år härefter ytterligare förändringar kunna visa sig behöfliga i denna lag, då man ju, som sagdt, nu icke vet vare sig hvilka verkningar vår nya tulltaxa kan hafva eller känner de förändringar, denna tulltaxa kan komma att undergå, sedan den begärda komitén slutat sina arbeten. Om emellertid denna fråga för mig icke hade någon annan betydelse än en förändring i sjelfva tulltaxan, så skulle jag icke motsätta mig den här föreslagna skrifvelsen. Men då denna fråga måste vara af en ganska betydande vigt för vårt förhållande till Norge, och Norge så nyligen gått oss på allt vis till mötes i denna fråga, så tror jag, att man bör tänka sig för mera än en gång, innan man söker åter rifva upp denna mellanrikslag emellan Sverige och grannlandet. Och om man betraktar den möjliga fara, som kan härleda sig från mellanrikslagens fortfarande bestånd, så vill jag till en början erinra, att icke kan väl det svenska jordbruket gerna blifva öfverflygladt af det norska i afseende på varuutbyte. Ty huru än den svenska jorden må vara beskaffad, måste man väl medgifva, att jordbruket hos oss intager en långt högre ståndpunkt än det norska. En enda post skulle i fråga om jordbruket kunna ega någon betydelse, nemligen tullen på hästar, och att de norska hästarne införas till Sverige tullfria på grund

af mellanrikslagen. Införseln från Norge af hästar uppgår årligen till omkring 5 à 6 hundra stycken. Denna tullfrihet skulle således kunna ega någon betydelse för de provinser, som uppföda hästar till afsalu. Men icke lär väl denna fråga kunna vara af den vigt, att man blott för den skall gifva sig in på detta företag. Ty man får väl icke glömma, att äfven om Norge har någon fördel af mellanrikslagen, så har väl också åtskilliga svenska näringar gagn af densamma. Och om mellanrikslagen skall så förändras, att icke norska produkter få tullfritt hos oss införas, så måste ju också Norge med största stränghet vända sig emot våra förädlade industrialster, som icke hafva obetydlig afsättning i Norge. Öfvergår jag till bergshandteringen, kan jag lika litet föreställa mig, att med den utveckling, som den svenska jernhandteringen har, den kan lida något väsentligt afbräck af den norska, vare sig det gäller råvaran eller varan i mera förädlad form. Och det är för mig ofattligt att upptänka någon enda artikel, hvars införande tullfritt från Norge kan vara så menligt för oss, att det borde föranleda aflåtande af denna nya skrifvelse rörande mellanrikslagen. Härtill må vara tid nog, sedan man man fått se, huru de höjda tullarne ställa sig till vårt nuvarande tullsystem och till hvilket resultat den blifvande tullkomitén kan komma. Men nu är tidpunkten derför ovilkorligen olämplig. Jag tager mig derför friheten, herr talman, att, på grund af hvad jag haft äran säga, yrka afslag å så väl bevillningsutskottets hemställan som de motioner, hvilka ligga till grund för densamma.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Häruti instämde herr *Stockenberg*.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen anförde: Det är alldeles naturligt, att då Riksdagens beslut i afseende å tullfrågan skall tillämpas, der förekomma åtskilliga punkter, som gifva anledning till förändringar i den nu gällande mellanrikslagen, och att således Riksdagen uttalar den önskan, att dessa förändringar måtte på öfverenskommelsens väg åstadkommas. Derom är således icke något att säga, lika litet som derom, att i händelse några underhandlingar icke kunna åvägabringas, som tillfredsställa Sveriges berättigade önskningar och anspråk, det kan komma i fråga att uppsäga mellanrikslagen. Men deremot kan det sättas i fråga, huruvida dessa underhandlingar kunna underlättas genom att på förhand lemna regeringen ett sådant bemyndigande att uppsäga mellanrikslagen, som utskottet föreslagit, eller om det icke kunde anses att underhandlingarna skulle gå lättare, om icke ett sådant beslut nu fattades. Jag åtminstone föreställer mig att så skulle vara och tror ingen olägenhet skall följa deraf. Det är ju klart att vissa delar af tulltaxan kunna tillämpas med den nu gällande mellanrikslagen, men att i fråga om andra en ganska långvarig utredning blir erforderlig. Dessutom kommer den komité, som antagligen kommer att tillsättas, att få ett drygt arbete, som drager lång tid, och äfven kan gifva anledning till nya underhandlingar med norska regeringen om förändringar i mellanrikslagen. Allt detta drager tid och jag föreställer mig, att det kunde vara tids nog, om Riksdagen, först sedan den fått kännedom om hvilka af dess önskningar och anspråk icke blifvit uppfylda från Norges sida, fattade formligt beslut om

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

uppsägande af mellanrikslagen, derest anledning dertill skulle förefinnas. Då vore saken bestämd, klar och tydlig, och man visste hvilka anledningar, de må vara stora eller små, betingade denna åtgärd från Riksdagens sida. Jag tror icke heller, att någon nämnvärd tidsförlust derigenom skulle uppstå, och jag föreställer mig, att de afsedda underhandlingarna skulle gå fullkomligt lika väl, om icke bättre, om den sista delen af klämmen bortfölle. Naturligtvis vill jag icke å regeringens vägnar motsätta mig denna del af skrifvelsen, men jag hemställer huruvida den kan vara nödvändig. Det är å andra sidan godt, att en dylik framställning innehåller något mera moderation än herr Nyströms motion innebär, ty denna motion skulle ju föranleda till att redan på förhand uppsäga mellanrikslagen innan man ens funnit en sådan åtgärd vara nödvändig.

Vidare yttrade:

Herr Danielson: Det ser ut som om kammaren redan nu ville låta öfverläggningen om denna sak vara slutad.

Jag har vid genomläsande af detta betänkande tyckt mig finna, att hvad utskottet här föreslagit är alldeles lagom, eller för det första en begäran att regeringen täcktes vidtaga underhandlingar, och för det andra ett bemyndigande för regeringen att uppsäga mellanrikslagen, derest dessa underhandlingar icke skulle leda till något gynsamt resultat. Den förste talaren nämnde, att man ännu icke har någon kännedom om de olägenheter, som från norsk sida kunna drabba oss i följd af de nya tullsatsernas åsättande, men derom tror jag, att vi redan hafva tillräcklig kännedom, och det kan nu icke vara för tidigt att söka afhjelpa dessa olägenheter. Norrmännen må icke förundra sig öfver att vi nu vilja hafva en af billigheten påkallad rättelse, och något annat är ju nu icke i fråga. Skulle norrmännen misstycka detta, hafva de ingen ursäkt derför, ty vi kunna väl icke låta vår gräns mot Norge stå öppen, när det visat sig att norrmännen i detta afseende missbrukat sina rättigheter. Oaktadt vi för endast ett år sedan beslöto att förlänga uppsägningstiden för mellanrikslagen till 2 år, anser jag att sådana omständigheter nu inträffat, att kammaren bör bifalla bevillningsutskottets förevarande hemställan.

De olika reservanternas förslag synas gå väl långt, ty man bör icke så hastigt taga i tu med saken, men utskottets förslag tyckes mig vara lämpligt. Då vi derjemte hört, att regeringen icke har något egentligt emot detsamma, utan anser sig i klämmens första del hafva ett stöd för att kunna inleda dessa förhandlingar samt att regeringen äfven kan acceptera senare delen af denna kläm, så ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Pehrson* i Törneryd, *Widström*, *Månsson* och *Jönsson* i Gammalstorp instämde i detta yttrande.

Herr E. V. Carlson: Den förste talaren erinrade derom, att det var så kort tid sedan denna mellanrikslag undergick revision, att detta borde utgöra ett skäl för att icke nu åter igen göra ändringar deri,

hvarjemte han förmenade, att de nu beslutade tullarne ännu icke visat hvad kraft och verkan de hafva kunna, och att man till följd deraf icke heller visste hvilka förändringar i mellanrikslagen desamma kunde påkalla. Jag ber då få säga, att jag för min del är fullt öfvertygad derom att, för så vidt de vid denna riksdag beslutade tullarne skola vara af någon betydelse för oss, det är nödvändigt att snarast möjligt få en ändring i mellanrikslagen, hvilken strängt taget är en särskild tulltaxa gällande mellan Sverige och Norge. Att nu bibehålla de låga siffror, som finnas fastställda i denna mellanrikstulltaxa, torde på grund af ekonomiska förhållanden vara alldeles omöjligt för Sverige, ty det skulle tillintetgöra det mål, som vi genom tullarne önska vinna. Jag hade föreställt mig, att det skulle underlätta regeringens underhandlingar med Norge, om Riksdagen redan nu beslutade att upphäfva mellanrikslagen, och jag trodde icke att våra grannar norrmännen behöfde känna sig förnärmade af en sådan åtgärd från svenska Riksdagens sida, då man har två år på sig för underhandlingarnes bedrifvande och öfverenskommelses träffande. Men då utskottet i sitt betänkande icke angifvit någon tid, inom hvilken dessa förhandlingar borde hafva bragts till slut, kunna dessa underhandlingar pågå år och dag, innan man måhända slutligen komme derhän att man finner att de icke leda till något resultat, utan att uppsägning af mellanrikslagen blifver nödvändig; men då har man i sjelfva verket fått tre i stället för två års uppsägningstid. — Detta har varit anledningen till min reservation. Nu har jag emellertid hört, att regeringen har för afsigt att inleda underhandlingarna snart nog och vid sådant förhållande skall jag icke vidare hålla på min reservation. Jag har dock velat tillkännagifva min åsigt om denna sak och vill uttala den förhoppning, att till nästa riksdag måtte framkomma förslag om de ändringar i mellanrikslagen, som för vårt land äro nyttiga och nödvändiga. På grund häraf skall jag nu instämma i utskottets förslag.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Med herr Carlson instämde herrar *Petersson* i Hamra och *Fredholm*.

Herr Andersson i Högkil: Jag anser, att bevillningsutskottet bort i sitt betänkande framställa förslag till de ändringar och bestämmelser i mellanrikslagen, som ansetts af behofvet påkallade, så att Riksdagen kommit i tillfälle att pröfva och bedöma dem. Men utskottet har icke gjort detta, och derför saknar frågan enligt mitt förmenande nödig utredning. Då härtill kommer att ändringar i mellanrikslagen vidtagits så nyligen som genom förordningen af den 1 juli 1887, hyser jag betänkligheter för att godkänna till och med den förra delen af utskottets betänkande.

Beträffande senare delen af denna hemställan, innefattar den att Riksdagen nu, låt vara blott för en gång, skulle afsäga sig så väl rättigheten som skyldigheten att sjelf pröfva och besluta i en så ytterst vigtig, magtpåliggande och grannlaga fråga som den om mellanrikslagens upphäfvande och öfverlåta denna rätt uteslutande åt Kongl. Maj:t. För min del vill jag alls icke vara med derom. En så reaktionär och unionsfiendtlig åtgärd, som upphäfvande af ifrågavarande lag, skulle

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

måhända kunna blifva ödesdiger för vårt fädernesland. Denna åsigt har åtminstone framhållits vid alla de föregående tillfällen, då denna fråga varit föremål för Riksdagens behandling. Säkert är, att för gränsorternas befolkning skulle följderna och verkningarna af mellanrikslagens upphäfvande blifva förhatliga, olidliga och i många fall kanske olycksbringande. Det är derför jag såsom representant för en gränsort anser mig böra redan nu på det bestämdaste protestera mot ett sådant steg, på samma gång jag, herr talman, anhåller att få förena mig i herr Olof Jonssons i Hof yrkande om afslag så väl på utskottets betänkande som de i ämnet väckta motionerna.

Herrar *Bromée* och *Pehrsson* i Önnerud instämde häruti.

Herr Janson i Carlshed: Då denna fråga först förekom inom bevillningsutskottet, tilltalades jag mycket af herr Nyströms motion, och jag funderade sedan på att instämma med reservanterne. Men vid närmare eftertanke ansåg jag, att det af utskottet här framlagda förslaget skulle bli lika bra. Jag tänkte mig nemligen, att den regering vi nu hafva, skulle kunna söka uppgöra saken utan att uppsägelse af mellanrikslagen kunde behöfvas, och jag tror att norska folket lika väl som vi icke vill, att den ena nationen lefver på den andras bekostnad, utan i stället vill vara med om att reglera förhållandena så, att de blifva till ömsesidig belåtenhet för båda länderna. En talare på norrlandsbänken trodde att det icke vore så farligt med oegentligheterna i mellanrikslagen och sade att man icke kunde veta, huru det skulle bli, om ändrade bestämmelser deri infördes. Det finnes dock i denna lag många saker, som äro ganska betänkliga, särskildt för vår väfnadsindustri. Ser man t. ex. på artikeln bomullsgarn, är tullen per kilogram på ofärgadt sådant i Sverige 15 öre, i Norge 7 öre, på färgadt i Sverige 30 öre, i Norge 20 öre. Hvad artikeln ullgarn beträffar, är tullen på ofärgadt och oblekt sådant i Sverige 20 öre, i Norge 13 öre, på färgadt, blekt eller tryckt i Sverige 40 öre, i Norge 20 öre, allt per kilogram, och då bör den, som vill, se huru det går att täfla för oss med Norge. Hvad linnefabrikationen vidkommer, ställer sig saken ändå mycket värre, dels derför att varan är tyngre, dels tullsatsen alldeles olidlig. Blekt linnegarn drager i Sverige en tull af 40 öre, i Norge 3 öre, oblekt sådant i Sverige 20 öre, i Norge 3 öre, allt per kilogram. Om man är litet bekant med denna väfnadsbransch vet man, att af 20 kilogram garn blir cirka 240 fot väf. Dessa draga i tull 8 kronor i Sverige, men 60 öre i Norge. Detta gör en skilnad af $3\,^1/_{12}$ öre per fot, så att, då den norske fabrikanten förtjenar 10 procent, förtjenar den svenske icke ett enda öre. Då frågar jag: kan det vara rimligt att bibehålla en sådan tullsats? Jag är också öfvertygad att det ej skall bli svårt för regeringen att åstadkomma ändring i sådana missförhållanden, och då jag vet regeringens goda vilja att afhjelpa dessa olägenheter och ordna saken så att den blir rättvist behandlad, så yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Börjesson: Efter herr finansministerns uttalande att vi redan nästa riksdag hafva att förvänta meddelande om det resultat, hvartill

underhandlingarna med Norge fört, kunde det synas onödigt att nu besluta om eventuel uppsägning af mellanrikslagen, men å andra sidan torde det ej skada, att denna fråga redan nu framkommer, allra helst som uppsägningstiden vid den revision, som mellanrikslagen förlidet år undergick, blef bestämd till två i stället för ett år, och som jag aldrig tyckt om densamma, emedan den förut varit och ännu, efter sista ändringen, är Sverige till skada, helst hvad linneväfnadsindustrien beträffar.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

När emellertid Riksdagen beslutat att sätta tull på en del varor, som förut fått införas tullfria öfver gränsen, så är det naturligtvis också af behofvet påkalladt att få en ändring i mellanrikslagen. Inom utskottet förelågo i ämnet två motioner till behandling, den ena af herr Nyström, som föreslog, att mellanrikslagen genast skulle uppsägas och underhandlingar derefter inledas, och den andra af grefve Strömfelt, som ville, att regeringen skulle först inleda underhandlingar och sedan framkomma till nästa riksdag med förslag om mellanrikslagens uppsägning, derest underhandlingarne icke ledt till något resultat. Bevillningsutskottet afslog herr Nyströms och antog herr grefve Strömfelts motion, med den förändring, att någon tid icke blef bestämd. Jag antecknade i anledning deraf min reservation, då jag ansåg en viss tid böra bestämmas. Men då nu herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i dag förklarat, att han hade för afsigt att snarast möjligt inleda underhandlingar med Norge och till nästa Riksdag inkomma med framställning i frågan, så skall jag icke vidhålla min reservation, utan endast uttala den förhoppning, att herr statsrådet gör sitt bästa och till nästa Riksdag inkommer med det förslag, hvartill underhandlingarna kunna föranleda.

Herr Nilsson i Käggla: Såsom synes af utskottsbetänkandet, har jag emot detsamma afgifvit min reservation. Men då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nu förklarat, att regeringen ämnar taga denna fråga om hand, och jag också är fullt öfvertygad att så kommer att ske, så vill jag icke heller vidhålla min reservation, utan önskar att utskottets förslag må vinna bifall. Beträffande herr Anderssons i Högkil antydan, att genom antagande af utskottets förslag fara väcktes att unionen skulle brista sönder, så tror jag icke att unionsbandet är så skört, att om det ena landet vill se sina berättigade intressen till godo, något missförhållande emellan de förenade rikena deraf skall uppstå. Jag tror för min del, att i detta afseende intet är att frukta, utan hoppas att de missförhållanden, som förefinnas, skola blifva förr eller senare genom godvillig öfverenskommelse rättade.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Herslow: I likhet med föregående talare tror också jag, att unionsbandet ej är så skört, att icke de underhandlingar, som i denna fråga kunna och nödvändigtvis måste inledas med Norge, kunna föras utan att sönderslita eller ens i någon mån lossa detta band. Jag är öfvertygad om, att det förändrade tullsystem, som under denna riksdag beslutats, måste medföra modifikationer i de aftal, som knutit sig till vår tullagstiftning, och jag finner det derför ganska naturligt,

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

att bevillningsutskottet såsom komplement till sina föregående förslag äfven fogat den hemställan, som här föreligger — nemligen så långt dess första del sträcker sig. Men längre tror jag icke att vi, vare sig i tullsakens eller ännu mindre i unionens intressen böra gå. Jag tror, att om man skall underhandla med en annan nation och framför allt med en nation, till hvilken man står i nära och just derför i grannlaga förhållanden, en nation till på köpet, som helt nyligen visat sig, utan något slags påtryckning eller antydan om våldsamma åtgärder, gerna vilja göra rättelse uti ett missförhållande i den rigtning, som Sverige önskat; jag tror, säger jag, att om man skall underhandla med en sådan nation, man icke bör börja med hot, äfven om det framställes i så maskerad och beskedlig form som här. Det bör för öfrigt, synes det mig, för den regering, som får Riksdagens uppdrag att leda dessa underhandlingar, redan från början vara i hög grad kärkommet, om framställningen från Riksdagen kommer blott med den första och icke med den andra halfvan i utskottets hemställan. Vi hafva, så vidt jag kunde fatta, nyss från regeringsbänken hört just denna åsigt uttalas.

Alltså: då jag tror, att vi komma precis lika långt i underhandlingens resultat, om vi inskränka oss till den mildare formen, samt är öfvertygad om att vi icke heller derigenom skola förlora i tid, eftersom de förberedande underhandlingarna måste föregås af undersökningar här och sedan torde taga så lång tid, att frågan om uppsägelse af mellanrikslagen icke gerna kan förekomma förr än tidigast i början af nästa år, då Riksdagen redan sammanträdt, och då det i alla fall är mera i sin ordning att Riksdagen beslutar en sådan uppsägelse än att regeringen tvingas att göra det, tillåter jag mig att göra det yrkande, som synes mig framgå såsom konseqvens af herr finansministerns framställning i frågan, nemligen att kammaren ville bifalla den första delen af utskottets hemställan med uteslutande af ordet *dels,* men deremot stryka hela den senare delen.

Med herr Herslow förenade sig herrar *Winkrans, Essén, Wretlind, Bratt, Collander, Ullman, Nilson* från Lidköping, *Waldenström* från Gefle, *Schöning, Kardell, Lilienberg, Arhusiander, Olsson* i Kyrkebol, *Ljungman, Stjernspetz, Erikson* i Myckelgård och *Andersson* i Baggböle.

Herr Rydin: I likhet med föregående talare anser jag denna fråga icke hafva ringaste betydelse för de unionella förhållandena emellan Sverige och Norge, utan är frågan af helt och hållet ekonomisk natur och angår de inbördes affärs- och handelsförhållandena emellan rikena. Till följd häraf och då alla talare, som här uppträdt, med undantag af en, erkänt nödvändigheten af förändring i mellanrikslagen, i anledning af de beslut, som Riksdagen fattat i tullfrågan, så är det naturligtvis af vigt, att Riksdagen äfven tillkännager att så beskaffade förändringar i denna lag böra vidtagas. I det hänseendet synas också de fleste vara ense, och herr Herslow instämde äfven deruti, att Riksdagen borde ingå till regeringen med en skrifvelse med begäran, att underhandlingar måtte öppnas med norska regeringen i syfte att Sveriges rättigheter måtte varda efter hvad billigheten fordrade tillgodosedda.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Sedermera blir då fråga om den andra delen af utskottets hemställan. Kan det i detta hänseende anses ligga någon betänklighet uti, att Riksdagen för sin del beslutar uppdraga åt Kongl. Maj:t att, om Kongl. Maj:t finner det nödigt, uppsäga mellanrikslagen? Jag kan för min del icke finna någon betänklighet emot att Riksdagen för sin del medger Kongl. Maj:t en så beskaffad rättighet. Jag anser deri icke ligga någon den ringaste misstro emot Norge, utan endast att regeringen genom detta Riksdagens medgifvande ställes i en starkare position vid underhandlingarnas förande. Ett sådant medgifvande, lemnadt af Riksdagen under nuvarande förhållanden, tror jag derför i likhet med föregående talare ganska väl kunna gå för sig. Man har sett hurusom i Norge under senare tiders händelser regeringens personal lätt kan ombytas gång efter annan. Och man känner icke, huru förhållandena i detta fall kunna gestalta sig, och om ej det kan vara väl behöfligt att lemna regeringen det mandat att uppsäga mellanrikslagen, om så finnes nödigt. Ett bifall till utskottets hemställan i denna del innebär ju allenast en *rätt* för regeringen att vidtaga en åtgärd, som kanske ej blir behöflig, men möjligen också kan visa sig nödvändig att vidtaga. För min del anser jag detta medgifvande kunna vara af stor betydelse såsom egnadt att gifva åt underhandlingarna större kraft, och yrkar jag på dessa skäl bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lund*, *Lyth*, *Larsson* från Upsala, *Berg* från Eksjö, *Ekeborgh*, *Larson* i Mörtlösa, *Sundberg* från Vexiö, *Sjöberg*, *Erickson* i Bjersby, *Wittrock*, *Björck*, *C. O. Berg*, *Eliasson*, *Mallmin*, *Bergendahl* och *Olsson* i Frösvi.

Herr Jonsson i Hof: Derom torde meningarna icke vara delade, att icke en revision af mellanrikslagen möjligen kan blifva på sin plats, men deremot har jag icke hört någon påstå, att tiden derför nu skulle vara lämplig. Jag förstår icke på hvilken basis regeringen skall ställa sig, då den ej kan vara på det klara med verkningarna af det nya tullsystemet. Jag tror derför icke heller, att Kongl. Maj:t kan förr än nästa år begära revision af mellanrikslagen, och hvarför skall man då redan nu aflåta en skrifvelse i ämnet, hvilken skrifvelse ju ovilkorligen lider af det felet, att den ej kan innehålla, hvilka förändringar i mellanrikslagen, som böra göras. Det är i fråga om tidens lämplighet för en sådan skrifvelse som meningarna äro delade, och då jag för min del tror, att det vore tids nog att nästa år aflåta en dylik skrifvelse, så vidhåller jag mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan likasom å de väckta motionerna.

Herr Stormaths M. Olsson: Äfven jag skulle helst önska att ingenting för närvarande i saken åtgjordes.

I fjor blef denna fråga vid majriksdagen med stor majoritet afgjord och jag nöjde mig då med att instämma i det anförande nuvarande statsrådet Lönegren hade i denna kammare. Då sedan dess inga afsevärda omständigheter tillkommit, kan jag icke finna, hvarför man nu skulle gå så brådstörtadt till väga, som man här vill göra. Skulle jag emellertid ställas i valet emellan att rösta för rent afslag eller för bifall

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

till första delen af utskottets hemställan, kommer jag att välja det senare alternativet och följaktligen rösta för det af herr Herslow framstälda förslaget.

Herr Gibson: Jag erkänner, att till en början hyste jag nästan samma betänkligheter emot mellanrikslagens uppsägande som herr Olof Jonsson, men jag har efter närmare öfvervägande kommit till den uppfattning, att en snar ändring af mellanrikslagen är af behofvet påkallad och att utskottets yrkande ingalunda berättigar till farhågan för förhastade uppsägningsåtgärder. Om uppsägningstiden af mellanrikslagen fortfarande fått förblifva så som stadgades uti den gamla lagen, nemligen ett år, hade ju någon skrifvelse derom icke nu varit af nöden, men då uppsägningstiden blifvit utsträckt till två år, så anser jag nödigt, att regeringen redan nu erhåller Riksdagens bemyndigande att i händelse af behof kunna uppsäga lagen. Dock kan jag icke instämma med en och annan föregående talare deruti, att vidare utredning af lagens otillfredsställande beskaffenhet är nödvändig, ty siffrorna öfver vår in- och utförsel på Norge äro i detta hänseende tillräckligt talande. Värdet af Sveriges införsel från Norge uppgår till 22,823,000, under det att värdet af vår utförsel dit utgör allenast 11,460,000 kronor. Taga vi hänsyn till vissa större artiklar, finna vi att t. ex. af fläsk infördes 1881 för 922,000 kronor och utfördes för 36,000 kronor, af sill och annan saltad eller rökt fisk infördes för 2,750,000 kronor och utfördes för 51,000 kronor samt af väfnader infördes för 5,840,000 kronor och utfördes för 2,883,000 kronor. På samma sätt förhåller det sig med många andra artiklar, såsom läder, kläder, kaffe, spik, maskiner m. m., och det ligger ju då i öppen dag, att derest vi önska en förändring i den nu gällande mellanrikslagen, Norge, hvars handel på Sverige möjligen skall genom den föreslagna åtgärden icke blifva så vinstgifvande som hittills, icke heller med belåtenhet kan se att åtgärder i sådant syfte vidtagas. Vi böra derför vara dess mer angelägna att stödja regeringen vid de underhandlingar som förestå, och detta stöd skulle vi undandraga regeringen, om vi bifölle herr Herslows yrkande för borttagande af den senare delen af utskottets förslag, som innefattar blott, om vi vilja förstå den rätt, ett förtroendevotum åt regeringen. Jag yrkar derför bifall till utskottets hemställan.

Herr Stjernspetz: Den siste talaren framhöll, huru illa det gestaltar sig för oss med afseende på vår införsel och utförsel i hänseende till Norge. Jag vill dock härvid fästa uppmärksamheten på, att den största post talaren omnämnde var artikeln fläsk. Detta måtte ej vara tillverkadt i Norge, utan måste vara amerikanskt fläsk, hvilket förut fått tullfritt införas hit och då till stor del tagits öfver de norska hamnarne. Jag vill derför äfven fästa uppmärksamheten på, att, då vi nu lagt tull på det amerikanska fläsket, det ej, på grund af bestämmelserna i mellanrikslagen, vidare kan få införas tullfritt från Norge, utan kommer det att härefter få draga samma tull, som Riksdagen åsatt detsamma vid direkt import till Sverige och behöfver *derför* icke mellanrikslagen upphäfvas för fläskets skull. Äfven en hel mängd andra artiklar, som af beqvämlighetsskäl för transporten öfver

Norge hit införts, komma hädanefter, i likhet med det amerikanska fläsket, att drabbas af de åsatta tullarne, så snart samma artiklar icke äro af norsk tillverkning.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Går jag för öfrigt igenom norrmännens uppgifter rörande in- och utförseln för 1882 — jag tyckte det var det årets siffror den siste talaren anförde — så säger den norska statistiken, att Norge införde varor från Sverige för 19 millioner kronor, men exporterade till Sverige för blott 14 millioner kronor. Den siste talaren begagnade de svenska siffrorna och de visa ett motsatt resultat. Det är nemligen så, att den så kallade handelsbalansen är i högsta grad origtig, ty man värderar i allmänhet sina exporterade varor för lågt och de importerade jemförelsevis för högt. Om man sansadt och lugnt vill undersöka handelsomsättningen med Norge, skall man finna, att *vi* till Norge infört vida mera af *våra* produkter än norrmännen af sina till oss, och att allt skränet om mellanrikslagens skada för Sverige har föga stöd uti det verkliga förhållandet.

För min del måste jag derför säga, att det skulle visa en synnerlig brådska hos Riksdagen att vilja krossa mellanrikslagen, om vi redan nu utan någon närmare utredning skulle fatta beslut om att upphäfva densamma. Utskottets förslag innefattar nemligen, att Riksdagen redan för sin del beslutat mellanrikslagens upphäfvande. Jag anser af goda skäl ett sådant beslut alldeles förhastadt. Vi veta ej, huru det kommer att förhålla sig med denna mellanhandel mellan rikena, och det skulle vara ett sorgligt bevis på svenska industriens låga ståndpunkt, om vi på detta sätt skulle anse oss på förhand oförmögna att kunna täfla med den norska. Särskildt vill jag fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att de svenska jordbrukarne hafva en ganska stor marknad i Norge. Det är väl kändt, att Norge från Sverige inför en stor mängd födoämnen, och sorgligt vore då, om vi genom en förhastad uppsägning af mellanrikslagen skulle stänga denna marknad. Men ej blott af landtmannaprodukter hafva vi afsättning i Norge, utan äfven af mycket annat, exempelvis jern. Om nu mellanrikslagen upphäfves, befarar jag derför att den beräknade vinsten ej kommer att motsvara den förlust vi derigenom skulle lida.

Då jag för öfrigt anser att Riksdagen först bör pröfva verkan af de beslut den fattat i tullfrågan, innan den fattar något beslut om mellanrikslagens upphäfvande, tror jag vi göra klokast att till nästa riksdag uppskjuta denna fråga. Det kan i alla fall icke förekomma någon uppsägning förr än då.

På grund af hvad jag anfört ber jag få instämma i herr Herslows förslag.

Herr De Laval: Jag har begärt ordet allenast för att såsom min åsigt uttala, att den andra delen af utskottets hemställan just är af vigt att antaga, af det enkla skäl att Kongl. Maj:t eljest lätt skulle kunna komma i en högst egendomlig ställning vid förhandlingarna med Norge. Väl hoppas jag, att dessa underhandlingar må leda till ett godt resultat, men har dock velat uttala, att jag kommer att rösta för utskottets hemställan i dess helhet.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Herr Herslow: Hvarför jag ansett, att vi kanske böra skrifva i denna fråga, oaktadt vi väl, såsom ett par talare yrkat, möjligen ock skulle kunna dröja dermed, är derför, att det kan hända, att regeringen ett stycke fram på året kan vara färdig med den utredning, som erfordras, och sålunda i ordning att redan då börja förhandlingarna med Norge, om den redan nu erhölle Riksdagens fullmagt dertill. Derigenom skulle vinnas att de oregelbundenheter, som säkerligen blifva en följd af den nya tulltaxans tillämpning och dess slitning med mellanrikslagen, kunna dess snarare komma bort. Men vi vinna bestämdt icke en enda dag genom att göra det här tillägget, ty längre än till denna utredning och deraf följande underhandling kunna vi bestämdt icke hinna intill nästa riksdag. Äfven den mest nitiska regering kan säkerligen icke komma längre, och således icke ha bruk för uppsägningsrätten. Hvad vinna vi då genom detta tillägg, hvarigenom vi frånsäga oss vår beslutanderätt? Man har sagt, att regeringen derigenom skulle stå i en starkare position. Nej, visst icke! Jag tror tvärt om, att den kommer i en svagare. Jag tror ej, att en oartighet någonsin innebär någon styrka, allra minst då det är fråga om diplomatiska underhandlingar. I den vägen fruktar jag, i förbigående sagdt, att vi redan begått ett litet fel. Jag hade nyligen tillfälle att samtala med en fransman, som i dessa frågor är kompetent att yttra sig, rörande de önskade förändringarna i den franska traktaten och de medel, regeringen härför enligt bevillningsutskottets antydan borde använda. Hans yttrande var: »den franska maskinexporten till Sverige är så ringa och representerar för Frankrike ett så litet intresse, att jag icke hyser något tvifvel, att framställningen från svenska staten om modifikationer i detta hänseende, på den grund att denna punkt för Sverige i dess förhållande till andra stater spelar en mycket betydande rol, skall med största lätthet kunna af franska regeringen bifallas. Men deremot betviflar jag, huru vida man skulle använda det bästa sättet för att göra oss välvilligt stämda för dessa underhandlingar, om man upptog ämnet på det sätt som föreslagits. I diplomatien spelar artigheten en synnerligen stor rol, och när jag vill vinna något af min kontrapart, skall jag icke inleda underhandlingarna med att kasta honom en handfull plommonstenar i ansigtet». Jag tror sålunda, att här begåtts ett taktiskt fel, som kanske kan få en viss praktisk betydelse, och det är väl icke skäl att nu göra samma fel om igen. Vi hafva för underhandlingarnas framgång bestämdt ingen fördel deraf och, om vi så göra, gå vi bestämdt andras ärenden än blott och bart det ekonomiska intressets.

Ur denna synpunkt, herr talman, ber jag få vidhålla mitt förra yrkande.

Herr Rydin: Jag kan icke förstå, hvad det kan vara för slags oartigheter att svenska Riksdagen bemyndigar regeringen att, derest den anser sådant skäligt, uppsäga denna mellanrikslag, i synnerhet som den ju är ställd på tvenne års uppsägningstid. Förhållandena kunna vara sådana, att det skulle kunna vara behöfligt att redan i år vidtaga denna åtgärd. Jag säger, att förhållandena *kunna* vara sådana. Skall detta anses för en större oartighet, än den instruktion, en regering gifver sitt sändebud, som underhandlar? En sådan instruk-

tion kan innehålla ganska vigtiga saker och kan lemna större rättigheter och bemyndiganden. Är det oartighet? Om nu vederbörande sändebud icke behöfver begagna sig af instruktionen, faller den bort. Riksdagen öfverlemnar i detta hänseende sin beslutanderätt till regeringen, så att den kan förfara såsom den finner lämpligt. Regeringen har sjelf förklarat, att det kan gå för sig mycket lätt utan ett sådant bemyndigande, men *om* regeringen får ett sådant bemyndigande, kan det väl icke vara någon oartighet. Man behöfver icke kasta några plommonstenar i ansigtet på någon, ty detta är ett förhållande mellan svenska regeringen och Riksdagen och icke ett förhållande mellan Sverige och Norge.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

I detta anförande instämde herr *De Laval.*

Herr Danielson: Jag hade icke tänkt säga något vidare i denna sak, men emedan herr Herslow har antydt, att den, som bifaller utskottets yrkande, skulle befrämja oartigheten gent emot Norge, vill jag för min del fritaga mig så väl från något sådant som från att gå något annat ärende än det som föreligger. Jag kan icke förstå, att här är fråga om någon oartighet.

Hvad herr Herslows tvifvelsmål beträffar, äro de icke nya i afseende på denna sak, ty herr Herslow har i hela tullfrågan tviflat och sagt att vi gjort fel och upprepat om igen, att här förelåge fel och tvifvelsmål. Skulle vi förutsatt, att han hade rätt, skulle vi säkerligen icke fått ett enda beslut i den rigtningen, ty han står på en helt annan ståndpunkt än vi, och derför är det naturligt, att han säger att vi handla olämpligt. Men jag tror, att vi, som ha en annan åsigt, vilja säga våra vänner norrmännen, att vi vilja ha rättelse i mellanrikslagen och derför gifva Kongl. Maj:ts regering rättighet att uppsäga densamma, när Kongl. Maj:t finner lämpligheten så fordra. Jag kan icke inse att vi i sådant fall göra oss skyldiga till något berättigadt klander, om vi under sådana omständigheter fatta beslut i enlighet med utskottets förslag. Jag vidhåller mitt yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Heljebol, *Svartling, Andersson* i Hakarp, *Odell, Jönsson* i Måraryp, *Svensson* i Rydaholm, *Redelius, Jakobson, Bladh* och *Nilsson* i Råby.

Herr Herslow: Nej, herr Danielson, jag har icke alls hyst *tvifvelsmål* beträffande större delen af de beslut i tullfrågan kammaren fattat. Jag tror mig ha mycket tydligt angifvit, att de efter min uppfattning måste betraktas såsom föga lyckade och föga berättigade. Men nu är man inne på en helt annan fråga. Äfven om jag visst icke har någon särskild benägenhet för det system, hvarmed man nu håller på att experimentera, vill jag dock icke att det skall forceras fram i en sådan form, att det kan göra skada äfven på ett annat håll än det ekonomiska. Ur den synpunkten hemställer jag, om det är lämpligt att välja en form, hvari man gent emot andra nationer inlägger en stötande och obehöflig skärpa. Då finansministern i den regering, som representerar Andra Kammarens majoritet, är af samma åsigt, tycker

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

jag icke att herr Danielsson har fog för sin antydan, att det möjligen bakom mitt yrkande låge något annat än hvad som syntes och att det ginge i samma rigtning som mitt motstånd mot sjelfva tullsystemet. Det systemet är nu ett faktum, och här gäller blott att sätta det i scen på ett hyggligt och ej på ett stötande sätt. I den punkten har jag samma intresse som han, och der tycker jag ock att han borde ha samma intresse som jag.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: För den händelse kammaren fattar sitt beslut i öfverensstämmelse med utskottets förslag, får naturligtvis regeringen låta nöja sig dermed, men när en regeringsledamot förklarat förslaget vara olämpligt och öfverflödigt, föreställer jag mig, att man skulle ha nöjt sig med den förändring, som regeringen önskat. Jag kan icke finna annat, än att man kommer att sätta regeringen i en särskildt svår belägenhet, när man gifver den ett sådant uppdrag, som utskottet föreslår. Man säger att regeringen skall inleda underhandlingar med norska regeringen för vinnande af ändringar i sådana bestämmelser i den så kallade mellanrikslagen, hvilka med nödvändighet påkallas af Riksdagens beslut om tullarne. Men man kan lätt förstå, att regeringen kan i somliga fall vara ganska villrådig om huru långt dessa bestämmelser skola gå, hvilka eftergifter man skall fordra af norrmännen och hvad man sjelf skall hålla på samt huru långt man åter kan gå dem till mötes etc. Huru kan regeringen veta hvad Riksdagen fordrar? Det kan mycket lätt hända, att, om öfverenskommelse kommer att träffas, när frågan då kommer åter till Riksdagen, den säger: regeringen har icke bevakat svenska folkets intressen tillräckligt långt, utan öfverenskommelsen får göras om, så att Sveriges intressen bättre tillgodoses. Det är icke heller lämpligt att Riksdagen lemnar åt regeringen ett hot att dermed försöka tvinga öfverenskommelse med Norge till stånd. För min del får jag säga, att jag icke undrar öfver, att regeringen betackar sig för ett sådant uppdrag, som Riksdagen nu står i begrepp att lemna den. Det är i sjelfva verket ett bra litet tillmötesgående emot regeringen, i fall utskottets förslag antages. Jag tycker derför, att man gerna kan stryka sista delen af förslaget.

Jag anhåller alltså om bifall till herr Herslows förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har läst betänkandet och jag har uppmärksamt åhört diskussionen. Men jag kan icke finna hvari den farhåga ligger, som här uppenbarat sig gent emot utskottets betänkande. Icke heller kan jag förstå den ömhet, som nu från visst håll lagts i dagen för regeringen, och talet om att man icke skall ställa regeringen i några svårigheter. Den ömheten kommer för öfrigt från ett håll, der man icke förut visat sig vara så ömhjertad mot nuvarande regeringen. Men hur jag ser saken, kan jag icke finna, att ett bifall till utskottets förslag skulle innebära någon som helst oartighet hvarken mot regeringen eller mot Norge. Jag kan icke föreställa mig att det skulle vara en missaktning mot Norge, om vi tro, att Norge ville bereda sig fördelar på Sveriges bekostnad, och att de icke skulle vilja rätta sådana missförhållanden i mellanrikslagen, som göra vårt närings-

lif förfång och skada. Och det lär väl ingen kunna bestrida, att efter de nya tullsatser som vi antagit, kommer mellanrikslagen i dess nuvarande skick att lända oss till skada. Icke heller kan man väl klandra oss derför att vi visa oss hafva det förtroende till regeringen, att vi förklara, att, om regeringen icke kan träffa sådan öfverenskommelse med Norge, hvarigenom man får den rättelse i mellanrikslagen, som nuvarande förhållanden påkalla, den då eger rätt att uppsäga denna lag. Det fordras i alla fall två år, innan denna uppsägning träder i verket. Jag tänker att, om man i Norge skulle befara att Sverige beredde sig fördelar på Norges bekostnad genom mellanrikslagen och om derför norska stortinget skulle begära ändring och rättelse i mellanrikslagen för att få missförhållandena undanröjda, och om detta ej medgafs, uppsade densamma, icke en enda röst skulle här säga: »nej, det skola vi ej gå in på; vi skola klå norrmännen». Ej heller skulle väl någon af oss blifva förnärmad öfver att stortinget hyste ett sådant förtroende till sin regering, att det gåfve henne rätt att uppsäga mellanrikslagen. Jag tror icke att någon af oss skulle förnärmas deraf. Vi skulle tvärt om anse, att Norge handlade som det borde och så att vi icke skulle finna annat än att det handlat passande och som det borde göra. Men då kan jag å andra sidan icke finna annat, än att Sverige står i samma ställning som Norge. Jag tror derför för min del, att Norge villigt skall gå in på de rättelser i mellanrikslagen, hvilka äro nödiga för att icke denna lag skall på det ekonomiska området blifva till förfång för vår tullagstiftning likasom vi säkerligen skulle villigt göra detsamma, i fall mellanrikslagen vore Norge till skada. Derför finnes det rörande traktaten i fråga icke den ringaste betänklighet å min sida, liksom det icke heller, efter hvad jag föreställer mig, kan vara någon som helst fara för kammaren att biträda utskottets förslag.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Jag anhåller alltså, att kammaren måtte antaga förslaget oförändradt.

Herr Danielson: Jag begärde ordet i anledning af hvad vice talmannen yttrade och hans tydning af statsrådets anförande i frågan. För min del kan jag icke tyda statsrådets ord på det sätt, som vice talmannen gjorde. Ty, såsom vice talmannen hörde, anförde statsrådet, att det vore tillräckligt, om förra delen af utskottets hemställan antoges. Men statsrådet motsatte sig ej heller den senare delen. Herr statsrådet ansåg säkerligen för sin del ej lämpligt att sjelf uttala önskvärdheten af att erhålla ett förtroendeuppdrag. Men om Riksdagen besluter att gifva regeringen ett sådant förtroende, så tror jag icke, att regeringen kan se detta ogerna. Jag tror således icke, att vice talmannens tydning varit sådan, som man i allmänhet uppfattat denna sak.

Herr Jansson i Krakerud: Jag begärde ordet med anledning af hvad som anfördes af Liss Olof Larsson. Han sade det han trodde, att, om norska stortinget skulle besluta anhålla om ny revision af mellanrikslagen, med anledning deraf att stortinget har beslutat vissa ändringar i tulltaxan, icke en enda röst här skulle höja sig emot en sådan begäran; likaså trodde han, att då vi nu önskade en ändring i

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

mellanrikslagen, icke en enda norrman skulle hafva något deremot. Då det nu så är, att det norska stortinget och den norska regeringen äro så tillmötesgående, hemställer jag till Liss Olof Larsson hvad det skall tjena till att göra det sista tillägget i utskottets hemställan, eller att öfverlemna till Kongl. Maj:t att, derest de inledda underhandlingarna ej synas leda till det åsyftade målet, uppsäga mellanrikslagen. Om man har det förtroendet till norrmännen, att de skola gå oss till mötes, hvarför skall man då säga upp denna lag? Det kan ju aldrig komma i fråga att uppsäga densamma, om norrmännen göra oss till viljes. Jag tror således, att man med skäl kan säga, att ett sådant tillvägagående är en smula ogrannlaga. Ty när jag har förtroende till en person, hvarför skall jag då begagna magtspråk? Och när den ena nationen har förtroende för den andra, hvarför skall den då begagna magtspråk? Jag tror således, att det kan vara möjligt att man här vid lag kommer att fatta ett förhastadt beslut, om man utan vidare antager utskottets förslag i dess helhet. Men det förefaller mig, som om lugn och besinning kunde behöfvas, då man har att taga i betraktande en så pass vigtig fråga. — Man säger sig icke kunna förstå, att det föreligger härvid den ringaste oartighet. Det må vara härmed huru som helst. Men det är mycket svårt att förstå, hvad det sista tillägget skall tjena till. Det lär väl icke kunna bestridas, att det icke låter sig göra att uppsäga mellanrikslagen före en tid af ett år. Ty det är klart att icke regeringen eller den komité, som möjligen kommer att få frågan sig anförtrodd, skall kunna säga hvad den vill hafva ändradt, förrän en tid af ett år gått förbi. När härtill kommer, att man har en regering, som är villig och har lust att gå Riksdagens majoritets önskningar till mötes, i fall under tiden de underhandlingar, som Riksdagen beslutat, skulle hafva strandat, så synes det mig klokare att öfverlemna saken till regeringen utan att den senare delen af utskottets hemställan inflyter, eller att regeringen skulle bemyndigas att uppsäga mellanrikslagen. Skulle regeringen deremot i början af nästa år finna det vara behöfligt att uppsäga mellanrikslagen, då må regeringen komma med ett sådant förslag, och då blir Riksdagen satt i tillfälle att kunna göra hvad den anser böra göras.

Jag tror också, att det vore skäl att tänka på, om det vore nyttigt för den svenska nationen att mellanrikslagen uppsades. Äro herrarne alldeles öfvertygade att det skulle blifva till fördel för oss? För min del är jag icke öfvertygad derom. Det synes fastmera, då man ger akt på diskussionen och utskottets betänkande, som om frågan skulle vara något ensidigt betraktad från ett visst håll. Jag föreställer mig nemligen, att, då mellanrikslagen blef uppgjord och antagen, det skedde så, att man sett så väl på Norges som Sveriges fördel. Jag tror således att, äfven om man har obehag af denna lag i åtskilliga delar, så har man också fördelar. Ty annars är det tydligt, att mellanrikslagen aldrig kommit till stånd. Kan man nu emellertid komma till den öfvertygelsen, att mellanrikslagen har ringa betydelse för Sverige och att i Norge man icke bryr sig om densamma, så kan man ju fatta beslut i enlighet med det förslag, som här föreligger. Men jag för min del tycker, att man kunde vara moderat, och förenar mig derför med dem, som anhållit om bifall till endast första delen af utskottets förslag.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga. Men det förvånade mig icke så litet, att man här i kammaren kan stå och tala om: huru norrmännen skulle blifva stötta på oss, om vi afläte den skrifvelse, som här är i fråga. Då har man väl åtminstone mycket besynnerliga begrepp om höflighet, om man icke skall få säga hvad som är sant och rätt till sin broder. Jag vet icke huru man då skall bära sig åt för att gifva sina önskningar till känna. Och här vill man ju icke göra sin broder något annat än hvad man vill, att han skall hafva rätt till att göra oss sjelfva. Detsamma står i Guds ord: »man skall älska sin nästa som sig sjelf». Men der står icke att man skall älska sin broder *mera* än sig sjelf. Och jag anser att det vore synd, om man det gjorde. Hvarför behöfver man vara ett sådant kryp, att man icke vågar säga ut hvad man har på hjertat, i synnerhet om det är till en sådan broder, som är mån om sig sjelf, och när man säger det i så höfliga och beskedliga ordalag som här är fallet.

Nu frågade den siste talaren hvad det skall »tjena till», detta tillägg till utskottets hemställan. Men han måtte väl så pass hafva satt sig in i frågan, att han vet hvad det tjenar till. När förliden Riksdag bestämde två års uppsägningstid, så är det klart att det i alla fall kommer att dröja tillräckligt länge, innan uppsägningen, om en sådan beslutes, träder i verket, att det icke finnes den ringaste tid att förlora, om icke skadan skall blifva ännu större. Utaf dessa anledningar tycker jag att det ej är skäl att man skall vara så flat, att man icke säger ifrån hvad man vill. Jag får derför yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Petersson* i Boestad, *Ericsson* i Norrby, *Wieslander* och *Petersson* i Dänningelanda instämde.

Herr Sandwall: Jag skall be att få yttra endast några ord. Om jag undantager några talare, som yrkat afslag, hafva annars nästan alla talarne uppträdt för den meningen att något bör åtgöras i saken. Således är det hufvudsakligen fråga om detta tillägg skulle existera eller icke. För min del anser jag det så mycket nödvändigare, som, om t. ex. vid underhandlingarna Norge skulle svara ett bleklagdt nej, det i sådant fall dock stode i regeringens magt att genast företaga en uppsägning, hvilket väl måste anses vara nyttigt, alldenstund man på det sättet skulle komma att vinna den tid, som annars skulle åtgå emellan den dag, då underhandlingarna strandat, och tiden för nästa Riksdags sammanträde. Blir icke denna mening tillagd, så kan icke någon uppsägning komma att ske, förrän 1889 års Riksdag sammanträdt; men har regeringen fria händer, så kan, som sagdt, uppsägningen ske, så fort det är tydligt att man genom underhandling icke kan åstadkomma en lösning af frågan. Det är så mycket mera behöfligt, att denna mening intages i kammarens beslut, som uppsägningstiden, 2 år, redan i och för sig är alldeles för lång. Hade Sverige och Norge samma tullsatser gent emot utlandet, så vore saken lätt arrangerad. Men då så icke är förhållandet, utan råvaran här i Sverige är belagd med en tullsats, hvartill ingen motsvarighet finnes i Norge, så blir den

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

svenske fabrikanten ruinerad, när norrmannen får utan vidare införa sitt fabrikat här i Sverige. Detta finner man, om man ser blott på en enda artikel. Vi kunna taga t. ex. artikeln spik. Den norska spiken skulle med nuvarande bestämmelser alldeles öfversvämma vårt land, och den svenska spikfabrikationen skulle helt och hållet ruineras. Blefve deremot i mellanrikslagen infördt ett sådant vilkor, att skilnaden i tullen på råvaran skulle tagas i beräkning, så blefve förhållandet så som det borde vara.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet afböjde alldeles icke utskottets förslag, utan sade tydligt och klart att, om icke den mening han ansåg vara mera lämplig vunne Riksdagens bifall, så hade regeringen ingenting emot att antaga utskottets förslag sådant det föreligger. Från det hållet möter således icke något hinder. För min del anser jag att man, genom att bifalla detsamma, lättare skall få underhandlingarna till stånd; och jag tror, att regeringens inflytande dervid kommer att förstärkas, då man vet att svenska Riksdagen fattat ett sådant beslut, att, om underhandlingarna blifva afslagna eller besvarade med ett nej, regeringen då har uppsägningsrätten i sina händer.

Ofverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels bifall till densamma med den af herr Herslow föreslagna ändring, och dels slutligen afslag å så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapropositionen upptog herr talmannen å nyo de öfriga yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr Herslows förslag nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontrapropositionen äskades votering, i följd hvaraf nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen om bevillningsutskottets betänkande n:o 17 antager yrkandet om bifall till utskottets hemställan med den af herr Herslow föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

I denna votering afgåfvos 95 ja, men 110 nej; och erhöll alltså voteringspropositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad bevillningsutskottet hemstält i dess betänkande n:o 17,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit så väl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Om upphäfvande af den s. k. mellanrikslagen. (Forts.)

Denna senare votering utföll med 124 ja mot 80 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Emot det sålunda fattade beslutet anmäldes reservationer af herrar *Schöning*, *Gumælius*, *Johansson* i Noraskog, *Broström*, *Olsson* i Kyrkebol, *Nydahl* och *Stockenberg*.

§ 5.

Föredrogs och bifölls bevillningsutskottets betänkande n:o 18, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1889.

§ 6.

Om ändring i jagtstadgan.

Till behandling förekom härefter Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 36), i anledning af väckt motion om tillägg till 22 § i jagtstadgan den 21 oktober 1864.

Motionären, herr *F. G. Sandwall*, hade föreslagit, det Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om ett tillägg till 22 § i gällande nådiga jagtstadga af innehåll, att vildt, som mot stadgandet i 16 § 4 mom. samma lag blifvit med finare giller eller snaror fångadt, skall, hvar helst det anträffas, vara förverkadt, men hemstälde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Sandwall: När jag väckte denna motion, så insåg jag, att det, såsom utskottet yttrat, varit bättre att väcka en motion, som omfattat äfven de nordligast belägna länen i riket, men som vi veta hafva vi för dessa län redan en undantagslagstiftning rörande jagtstadgan, och det var derför jag gaf min motion den begränsning den fått.

Det djurplågeri, som bedrifves genom snarande af fogel, måste utan tvifvel ogillas af hvar och en, som har det minsta begrepp om hvad en fogel får utstå, som fått sitta 8—14 dagar i snaran. Jag har sjelf mer än en gång varit i tillfälle att se sådant, och det synes mig icke menskligt att behandla djur på detta sätt.

Jag inser visserligen, att, då Riksdagen befinner sig så godt som i upplösningstillstånd, något resultat nu icke kan vinnas, men jag lofvar att ett annat år, om jag lefver, återkomma med min motion, och jag skall då se till, om jag icke i densamma kan inbegripa äfven de fem nordligaste länen. Emellertid hindrar ju detta icke, fastän jag hyser föga hopp om framgång, att jag yrkar bifall till min motion.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman, på grund af de skäl, som utskottet anfört, yrkar jag bifall till dess hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet:*

n:o 57, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

n:o 58, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

n:o 59, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel; och

n:o 72, angående statsbidrag för ny reglering af Luleå stad i följd af den år 1887 staden öfvergångna brand; samt

af *lagutskottet:*

n:o 66, med förslag till förordning angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades

herr *J. E. Wikstèn* under 5 dagar från och med den 10 dennes,
och » *N. Wallmark* » 5 » » » 10 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 9 maj

kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen anmälde, att enligt ingifven dödsattest ledamoten af Andra Kammaren för Norrvikens domsaga, hemmansegaren Anders Petter Lind den 8 innevarande maj aflidit.

Den åberopade dödsattesten, som upplästes, var af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, herr Anders Petter Lind, boende i n:o 4 Lilla Nygatan i Stockholm, afled i Stockholm den 8 maj 1888 kl. 5 e. m. i en ålder af 60 år, intygar härmed

Stockholm den 9 maj 1888

R. Bruzelius.
Medicine professor.

Efter sålunda erhållen underrättelse om detta dödsfall beslöt kammaren, uppå derom af herr talmannen gjord hemställan, att jemlikt föreskriften i 28 § riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den inom kammaren uppkomna ledighet; och blef ett i sådant afseende på förhand uppsatt och nu uppläst skrifvelseförslag af kammaren godkändt.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 63, angående gratifikationer åt tjenstemännen och vaktbetjente i Riksdagens tryckeriexpedition samt en vaktmästare inom Andra Kammaren;

n:o 64, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 65, med anledning af väckt fråga om tillbyggnad af riksdagshuset.

bankoutskottets memorial:

n:o 11, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfvensom i aflöningsstaten för samma bank;

n:o 12, med förslag till ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna; och

n:o 13, angående instruktionen för nästkommande Riksdags bankoutskott.

Första Kammarens protokollsutdrag n:o 233, innefattande delgifning af nämnde kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande i anledning af väckt förslag om åtgärder för ett bättre handhafvande af offentliga arkiv; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11 (i samlingen n:o 37), med anledning af väckt förslag om åtgärder för ett bättre handhafvande af offentliga arkiv.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,15 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Fredagen den 11 maj

kl. 1 e. m.

§ 1.

Godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 77, till Konungen, i anledning af åtskilliga angående de kongl. teatrarne framstälda förslag.

§ 2.

Justerades de i kammarens sammanträden den 3 och 4 innevarande maj förda protokoll.

§ 3.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att dockmästaren herr Feodor Werner lider af feber af ännu obestämd art, hvarför han nödgats intaga sängen, intygar

Stockholm den 9 maj 1888.

Wilh. Uhrström.
Legitim. läkare.

§ 4.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 62 föreslagna, af Riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen på det sätt bifaller Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen för inköp af Åkers krutbruk i Åkers socken af Södermanlands län samt inlösen af der befintliga kruttillverkningsmaterialier m. m. beviljar 92,592 kronor och deraf för år 1889 anvisar 21,960 kronor, dock under vilkor *att* det beviljade beloppet skall utgå af det å riksstatens fjerde hufvudtitel uppförda förslagsanslag å 50,000 kronor till salpeteruppköp och detta anslag icke får öfverskridas under något af de år, under hvilka liqvider i och för omförmälda inköp och inlösen skola af anslaget utgå; *att* kronan ej tillförbindes någon skyldighet att inlösa eller någon utgift för öfvertagande af de brukets nuvarande egare tillhöriga, å hemmanet Rocksta belägna byggnader och fasta inrättningar, som ej i kraft af öfverens-

kommelsen blifva kronans egendom; samt *att* personal ej får på sådant sätt vid krutbruket anställas, att deraf kan föranledas uppförande å stat af aflöning för densamma eller beredande åt personalen af med någon statsutgift förenad pensionsrätt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande förslag ej vunnit Riksdagens bifall.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd, och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning, och utföll omröstningen med 89 Ja och 109 Nej.

Den omröstning öfver ofvan intagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 70 Ja och 21 Nej,
hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster
eller ..... 89 Ja och 109 Nej,
sammanräkningen visar 159 Ja och 130 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 5.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets nedannämnda utlåtande och memorial:

n:o 63, angående gratifikationer åt tjenstemännen och vaktbetjente i Riksdagens tryckeriexpedition samt en vaktmästare inom Andra Kammaren; och

n:o 64, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 6.

Statsutskottets härefter föredragna memorial n:o 65, med anledning af väckt fråga om tillbyggnad af riksdagshuset, lades till handlingarna.

§ 7.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos bankoutskottets nedannämnda memorial:

n:o 11, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken äfvensom i aflöningsstaten för samma bank;

n:o 12, med förslag till ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna; och

n:o 13, angående instruktion för nästkommande Riksdags bankoutskott.

§ 8.

Efter föredragning af Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 233, innefattande delgifning af bemälde kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts betänkande n:o 20 med anledning af väckt förslag om åtgärder för ett bättre handhafvande af offentliga arkiv, beslöt Andra Kammaren att biträda medkammarens i ämnet fattade beslut.

§ 9.

Efter föredragning vidare af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11 (i samlingen n:o 37), i anledning af väckt förslag om åtgärder för ett bättre handhafvande af offentliga arkiv, fann kammaren — vid det förhållande att kammaren, på sätt i nästförestående paragraf omförmäles, vid behandling af Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 233, med delgifning af samma kammares beslut i likartad fråga, antagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t af lika ordalydelse med den af första tillfälliga utskottet i dess förevarande utlåtande tillstyrkta — utskottets oftanämnda utlåtande ej till någon vidare åtgärd föranleda, än att detsamma lades till handlingarna.

§ 10.

Herr statsrådet m. m. friherre *F. von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af ett kreditiv att under vissa förutsättningar användas till understöd åt personer, som innehaft anställning vid de kongl. teatrarne.

Efter det herr talmannen låtit uppläsa så väl den kongl. propositionen som det dervid fogade statsrådsprotokoll öfver finansärenden, beslöt kammaren öfverlemna den kongl. propositionen till behandling af statsutskottet.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i detta sammanträde fattade beslut.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *P. Waldenström* från Gefle under sex dagar från och med den 14 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,15 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Fredagen den 11 maj

kl. 7 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet:*

n:o 61, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel;

n:o 62, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel;

n:o 64, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel;

n:o 65, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tiondefrihet för Höganäs stenkolsverk;

n:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om eftergift å år 1887 års arrende för en del kronoegendomar samt om befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden;

från *bevillningsutskottet:*

n:o 80, med anhållan om inledande af underhandlingar med norska regeringen om nya bestämmelser i kongl. förordningen den 29 maj 1874 angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden m. m; samt

från *sammansatta stats- och bankoutskottet:*

n:o 74, angående uppförande å Helgeandsholmen af tvenne skilda byggnader för Riksdagen, riksbanken, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen m. m; och

n:o 75, till fullmägtige i riksbanken, angående uppförande å Helgeandsholmen af tvenne skilda byggnader för Riksdagen, riksbanken, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen m. m.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af ett kreditiv att under vissa förutsättningar användas till understöd åt personer, som innehaft anställning vid de kongl. teatrarne;

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 6, med hemställan om anvisande af medel till godtgörelse åt det af utskottet begagnade kanslibiträde;

bevillningsutskottets betänkande n:o 19, i anledning af väckt motion om restitution i vissa fall af tull å materialier och inventarier för i Sverige byggda fartyg;

bankoutskottets memorial n:o 14, om antagande af ackord för ett till Sven Johansson i Kråknabben utlemnadt s. k. omsättningslån; samt

Första Kammarens protokollsutdrag n:o 238, innefattande delgifning af nämnde kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 21), i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förbud mot import och tillverkning af margarin eller konstsmör m. m.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,25 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Lördagen den 12 Maj

kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande maj.

§ 2.

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne.

Till behandling företogs statsutskottets utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af ett kreditiv att under vissa förutsättningar användas till understöd åt personer, som innehaft anställning vid de kongl. teatrarne.

I en under gårdagen till Riksdagen aflåten proposition hade Kongl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att under riksstatens sjunde hufvudtitel på extra stat för år 1889 anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett kreditiv af 40,000 kronor, att, för den händelse teaterverksamheten å de kongl. teatrarnes lyriska scen under nästkommande spelår komme att afbrytas eller bedrifvas på sådant sätt, att icke den nuvarande personalen i dess helhet dervid erhölle användning, efter Kongl. Maj:ts beprövande användas till understöd åt sådana vid teatrarne förut anstälda personer, hvilka funnes deraf vara i behof.

Med anledning häraf hemstälde nu utskottet:

»att Riksdagen må på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen under riksstatens sjunde hufvudtitel på extra stat för år 1889 anvisar och ställer till Kongl. Maj:ts förfogande ett kreditiv af högst 40,000 kronor, att, för den händelse teaterverksamheten å de kongl. teatrarnes lyriska scen för nästinstundande spelår kommer att inställas eller bedrifvas på sådant sätt, att den nu vid teatrarne anstälda personal till någon del kommer att sakna användning derstädes, efter Kongl. Maj:ts pröfning användas till tillfälligt understöd åt sådana vid teatrarne nu anstälda personer, hvilka finnas deraf vara i oundgängligt behof; dock att af det sålunda anvisade beloppet icke må utgå mer än som finnes erforderligt, sedan i främsta rummet till ändamålet användts hvad som blifvit öfver af det till betäckande af bristen från spelåren 1883—1888 beviljade anslag».

Efter uppläsande häraf anförde:

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne. (Forts.)

Herr Hörnfeldt: Det kan ju vara troligt, att Riksdagen förr eller senare blir nödsakad att lemna vare sig tillfälligt understöd eller må hända pension till åtskilliga af den nuvarande teaterpersonalen, för den händelse teaterverksamheten kommer att inskränkas eller upphöra. Men jag kan icke neka till, att jag för närvarande har svårt att lemna mitt bifall, vare sig till statsutskottets utlåtande eller till den af Kongl. Maj:t framlagda propositionen, emedan jag för min del anser frågan vara alldeles för litet utredd för att man skall kunna ingå i sådan pröfning af densamma, som måste anses nödvändig, innan man lemnar det begärda anslaget. Jag föreställer mig nemligen, att Riksdagen bra gerna skulle vilja veta, huru vida teaterverksamheten kommer att fortsättas eller icke, samt, om den kommer att upphöra, hvilka af personalen skulle få tillfälligt understöd och hvilka möjligen kommit till den ålder, att det kunde ifrågasättas att gifva dem pension. Jag tror således, att man för närvarande icke gerna kan lemna bifall till statsutskottets förslag, likasom jag tror att man i alla händelser ej förlorar något på ett dröjsmål. Ty om frågan får anstå till nästa riksdag, antager jag för gifvet, att regeringen då är i tillfälle att lemna den utredning, som nu saknas, och kan då begära anslaget för det löpande statsregleringsåret. Att nu bifalla förslaget, sådant det är framlagdt, skulle väcka mycket uppseende i landet, emedan de personer, som följa med förhandlingarna här, gerna torde vilja veta skälen, hvarför man lemnar ett sådant anslag som detta.

Jag anhåller derför om afslag å det af statsutskottet framlagda förslaget.

Häruti instämde herrar *Sundström*, *Jonsson* i Myre, *Carlsson* i Nysäter, *Bromée*, *Wallmark*, *Bruse*, *Andersson* i Upsal, *Pehrsson* i Önnerud, *Björkman*, *Odell*, *Göransson*, *Andersson* i Baggböle, *Larsson* i Berga och *Ollas And. Ericson*.

Herr Redelius yttrade: Jag ber i korthet få yrka bifall till statsutskottets utlåtande hufvudsakligen på de skäl utskottet anfört samt emedan jag anser att rättvisan och billigheten kräfva, att anslaget beviljas.

Herr Lindmark: Jag ämnar icke ingå i någon debatt angående det föreliggande förslaget, utan det är en annan sak, som föranledt mig att begära ordet.

För min del anser jag, att den lyriska scenens verksamhet i och med Riksdagens i teaterfrågan fattade beslut är afslutad i Sverige samt att teaterdirektionen ej har annat att göra än att aftroppa. Derom vill jag således ej vidare yttra mig. Men jag begärde ordet med anledning af ett yttrande, som i denna kammare under diskussionen af teaterfrågan fäldes mot nyssnämnda teaterdirektion, hvilken, så vidt jag kan döma, efter bästa förstånd sökt sköta teaterns mycket svårskötta ekonomi och intrasslade affärer. Jag tror visserligen, att denna direktion kommer att tagas i försvar från annat håll, nemligen från pressen,

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne. (Forts.)

men jag är fullt öfvertygad om, att denna kammare, då den fått höra en anklagelse, som går nära nog på direktionens heder och ära, äfven skall vilja höra den, som här söker taga direktionen i försvar. Det är blott en gärd af rättvisa och billighet.

Det yttrande jag syftar på fäldes af herr Waldenström, som med anförande af finansministerns uttalande, jag tror den 4 juni 1887, och med framvisande af den skuld, som förelåg, kom till den slutsats, att, då man icke kunde misstänka finansministern att vilja föra kammaren bakom ljuset, man måste antaga, att teaterdirektionen genom taskspeleri fört finansministern bakom ljuset. Detta är en så grav beskyllning, att jag ej tror att den bör få stå qvar utan motsägelse, och jag har derför, ehuru jag ej är hemma i teaterns räkenskaper eller affärer i öfrigt, sökt förskaffa mig några små upplysningar, som jag ber få framlägga för kammaren till den kraft och verkan de må kunna hafva.

Såsom herrarne torde erinra sig, egde finansministerns af herr Waldenström åberopade anförande rum den 4 juni 1887, innan spelåret 1886—1887 var tilländagånget. Hans yttrande gälde således spelåren 1884—1885, 1885—1886 och 1886—1887. Enligt de uppgifter jag fått och på hvilkas tillförlitlighet jag litar, hade vid slutet af spelåret 1883—1884, hvilket icke berördes af finansministerns uttalande, uppkommit en brist af 7,683 kronor — jag utelemnar örena — hvilken brist var känd af revisorerne och på anmodan af dåvarande finansministern, sedermera excellensen Themptander, blef balanserad till följande år. Sedan kommo de tre spelåren 1884—1885, 1885—1886 och 1886—1887. Det var om dessa tre år, som finansministerns uttalande gälde. Beträffande dessa år kan jag upplysa, att under spelåret 1884—1885 inkomsterna voro tillräckliga att betäcka utgifterna. Under spelåret 1885—1886 voro icke allenast inkomsterna tillräckliga att betäcka utgifterna, utan af det till Kongl. Maj:ts disposition stälda kreditivet å 15,000 kronor behöfde icke ens lyftas mer än 2,500 kronor. Under spelåret 1886—1887 uppkom en brist af 44,352 kronor. Nu är att märka, att en sådan brist ej kan fullt konstateras förr än efter bokslutet vid spelårets slut den 1 juli. Herr finansministerns meromnämnda uttalande hölls, innan spelåret 1886—1887 var tilländagånget. Hvilka meddelanden mellan finansministern och teaterdirektionen egt rum vågar jag ej yttra mig om. Jag har fått för mig, att icke några skriftliga upplysningar blifvit af finansministern infordrade, men jag vill i det fallet yttra mig med största försigtighet. För öfrigt vill jag i förbigående nämna, att under detta år infördes i teatern elektrisk belysning för en kostnad af 15,000 kronor. Har nu verkligen på grund af officiel skrifvelse från finansministern teaterdirektionen kunnat säga huru stor bristen var? Jag tror det icke. Men det har möjligen i allmänna ordalag kunnat sägas, att teaterverksamheten icke gått så bra som förut. Så vidt de uppgifter, jag nu lemnat, äro korrekta, så har man icke rätt att beskylla teaterdirektionen för att afsigtligt hafva velat föra finansministern bakom ljuset. Det är ju alldeles gifvet, att teaterfrågans utgång vid denna riksdag i ganska stor mån berott derpå, att teaterns skulder måst betalas. Men man bör också taga i betraktande, att det sista årets skuld till stor del uppkommit deraf, att teatern måst försäkras för eldfara till följd af det stora ansvar, som i händelse

af eldsolycka, eljest skulle hafva drabbat finansministern i anledning af det tillstånd, hvari stora teaterns byggnad befann sig. Bristen för detta spelår är beräknad till omkring 76,700 kronor, men då man från denna summa drager den förlust teatern måst vidkännas derigenom, att teatrarne icke kunde spela en lång tid på hösten — och enligt uppgift skulle för af sådan anledning inställda 21 lyriska och 54 dramatiska föreställningar recettinkomsten beräknats uppgå till 56,900 kronor — äfvensom tager i betraktande det förhållande, att teaterns fasta anslag varit under sista spelåret 40,000 kronor mindre än under de näst föregående åren, så finner man ju, att största delen af skulden varit förorsakad af teaterns dåliga beskaffenhet och nödvändigheten att vidtaga åtgärder emot eldsolycka inom densamma.

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne. (Forts.)

Jag har ansett mig hafva både rätt och skyldighet att, då dessa nu nämnda uppgifter kommit mig till handa, meddela dem åt kammaren. Det är väl sant, att en offentlig myndighet icke är förtjent af någon skonsamhet, då den handlat emot lag och rätt. Men jag tror, att man bort vara mera försigtig vid utslungandet af dessa allvarliga beskyllningar emot en teaterdirektion, som dock — säga hvad man vill — haft en synnerligen svår uppgift att fylla. Jag vill icke inlåta mig i någon vidare debatt i den nu föreliggande frågan, utan har endast velat till den kraft och verkan det kan hafva meddela dessa siffror.

Herr Billing: Med anledning af den förste talarens af flera instämmanden åtföljda anmärkning, att behofvet af detta anslag icke blifvit tillräckligt utredt, vill jag blott erinra derom, att samma dag, som det blef officielt bekant för Kongl. Maj:ts regering, att Riksdagen afslagit det begärda anslaget till teatrarne, beslöts aflåtande af den nu föreliggande kongl. propositionen. Tiden var således alldeles för kort för att Kongl. Maj:t skulle kunnat åstadkomma någon minutiös utredning om, hvilka personer vid teatrarne, som närmast vore i behof af understöd, och ännu mindre om hvilka belopp, som borde tilldelas hvar och en af dem.

Den förste talaren sade också, att inga praktiska olägenheter kunde uppstå af frågans uppskjutande till nästa riksdag. Men spelåret börjar den 1 juli 1888 och det kommer ju att draga ett godt stycke in på 1889, innan en kongl. proposition i ämnet kan hinna blifva af Riksdagen afgjord. Under tiden skulle då dessa menniskor sakna allt understöd. Och de kunna ju icke lefva af intet. Häraf måtte väl följa praktiska olägenheter nog. Dessa penningar äro ju endast afsedda till ett tillfälligt understöd åt personer, som befinnas deraf vara i oundgängligt behof. Och man får väl antaga, att kammaren har det förtroende till regeringen, att den icke skall lemna understöd åt någon, som icke deraf är i verkligt behof. Det vore väl under sådana förhållanden förenadt med största praktiska olägenhet att uppskjuta denna fråga till nästa år.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Då jag erfarit, att här blifvit uttalad den åsigten, att en mera grundlig

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne. (Forts.)

utredning bort föreligga i denna fråga, så ber jag med anledning deraf att få yttra några ord.

Såsom utgångspunkt för en sådan utredning skulle naturligtvis i främsta rummet tagas antalet af den personal, som kunde behöfva en sådan nödhjelp, som här afses. Och för att veta huru många, som kunna vara i behof af denna hjelp, måste man ju veta, hvilka som kunna på annat håll finna anställning. Sedermera blir då frågan, efter hvilka grunder detta understöd skall fördelas, om det skall utgå i förhållande till den lön, som åtnjutits vid teatern, eller i förhållande till den pensionsrätt, som innehafves af hvar och en af dem, som skulle vara berättigade till pension, men icke kommit i åtnjutande deraf, till följd deraf att teatrarnes pensionskassa saknar medel för deras pensionering, eller slutligen huru vida understödet bör utgå efter hvarje delegares i pensionskassan insatta belopp. Åtskilliga af personalen hafva nemligen under 8, 10 eller 14 år tillhört och gjort inbetalningar till pensionskassan till sammanlagdt ganska stora belopp, men äro naturligtvis ännu icke berättigade till pension. Om dessa personer nu gå miste om all förtjenst och icke heller få något understöd, så inträffar med dem, som, om jag ej misstager mig, äro till antalet 67 och bidragit till kassan med betydande belopp, uppgående sammanlagdt till omkring 50,000 kronor, att, om de nu skulle skiljas från teaterverksamheten, skulle de icke hafva någon ersättning för hvad de inbetalt. Nu har det visserligen blifvit anmärkt, att den kongl. propositionen icke nämner, huru mycket i understöd som Riksdagen behöfver lemna, för att vid dessa förhållanden allt för stora olägenheter skulle kunna undvikas. Men en sådan beräkning är, som sagdt, mycket svår att verkställa, då de faktorer, som man har att dervid taga i betraktande, äro så ovissa, att jag trotsar hvem som helst att på dessa få dagar hafva kunnat uppgöra ett antagligt förslag. — Ett försök i den vägen har visserligen gjorts, men det strandade på de ovissa faktorer, hvilka, som jag nyss nämnde, här måste tagas i betraktande. — Man måste derför vädja till Riksdagens offervillighet, och jag hoppas att Riksdagen hyser ett sådant förtroende till regeringen, att den vill antaga, att denna icke skall missbruka den summa som nu begäres.

Riksdagen har ju redan en gång förut, då det var fråga om försäljning af dramatiska teatern, antydt, att det vore orättvist och obilligt att ställa dess personal alldeles utan ersättning, då de, som hade anställning vid teatern, så hastigt skulle nödgas lemna sina befattningar.

Hvad för öfrigt beträffar statsutskottets förslag, som nu inkommit till kammaren, synes det böra tillfredsställa Kongl. Maj:t, ehuru det icke i alla delar öfverensstämmer med hvad Kongl. Maj:t afsett. Kammarens ledamöter torde nemligen finna, att sista delen af statsutskottets förslag innebär, att de 30,000 kronor, hvilka togos med vid beräknandet af kongl. teatrarnes brist, komma att undanryckas Kongl. Maj:ts disposition i det afseendet, att de icke få användas att uppehålla teaterverksamheten, i fall denna skulle kunna upprätthållas under höstmånaderna. Innehållet af detta förslag har sålunda icke oväsentligt förminskat Kongl. Maj:ts rätt att disponera öfver behållningarna och har derför försvårat lösningen af denna fråga under den närmaste framtiden. Men då Riksdagen blott har få dagar qvar, och då en gemensam votering

skulle föranleda, att Riksdagen komme att ytterligare uppehållas en eller annan dag, men utgången af voteringen vore oviss, så anser jag för min del det vara behjertansvärdt, att kammaren åtminstone behagade bifalla statsutskottets förslag.

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne. (Forts.)

Herr Waldenström från Gefle: Herr Lindmark, på stockholmsbänken, började sitt anförande med att söka visa, att det för kongl. teaterdirektionen den 4 juni i fjor, då finansministern talade om teaterfrågan, måste ha varit omöjligt att konstatera den skuld, i hvilken teatrarne då befunno sig. Det samma sades under diskussionen i kammaren, då denna fråga sist var före. Jag tog mig då friheten anmärka, att det icke *kunde* vara för teaterdirektionen obekant, att teatrarne arbetade med stora skulder. Det är omöjligt att en brist af nära 45,000 kronor först genom bokslutet kommit att blifva bekant. Teaterdirektionen *måste* hafva vetat, att skulder förefunnos då, när finansministern sade, att skuldsättning icke behöft förekomma — detta är så mycket mera tydligt, som direktionen i år mycket tidigare kunnat med temligen stor bestämdhet uppgifva beloppet af de kongl. teatrarnes skulder för innevarande spelår. Denna skuld är nemligen, enligt den kongl. propositionen den 17 april 1888, beräknad till 76,761 kronor 32 öre. Om en sådan beräkning i år kunnat ske redan i april, huru kan man då säga, att förra årets skuld icke kunnat beräknas i fjor den 4 juni, då finansministern uppträdde? Huru vida finansministern blifvit förd bakom ljuset afsigtligt eller utan afsigt, det lemnar jag derhän. Det hör icke till den fråga, som här föreligger.

Hvad denna beträffar, har en talare yrkat afslag på så väl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts proposition. Man må nu säga, att den vid teatrarne anstälda personalen icke har någon juridisk rätt att fordra något understöd af statsmedel, sedan teatrarne gått förlustiga de anslag Riksdagen förut beviljat. Men jag kan icke neka till, att dessa personer synas mig ha en viss moralisk rättighet att fordra så pass mensklighetskänsla hos Riksdagen, att den under de vilkor, som statsutskottet bestämt, beviljar de af Kongl. Maj:t begärda 40,000 kronorna. Man må ha huru mycken rätt som helst att klandra de kongl. teatrarnes förvaltning och det sätt, på hvilket deras verksamhet blifvit ledd, så måste man dock erkänna, att de, som varit i teatrarnes tjenst, icke rådt för teatrarnes eldfarliga beskaffenhet, ej heller att murarne hålla på att rasa, eller att affärerna blifvit skötta på ett otillfredsställande sätt. Under sådana förhållanden hemställer jag, om det kan vara nobelt af Riksdagen att nu vägra det begärda anslaget, och detta så mycket mera som statsutskottet enhälligt tillstyrkt detsamma. Den reservation, som en enda utskottsmedlem vidfogat betänkandet, går nemligen icke ut på ett afslag, utan går tvärt om i visst afseende längre i liberalitet än utskottets förslag.

Man har sagt, att frågan icke är tillfyllest utredd. — Det är sant. Men en utredning af denna fråga kan icke göras på några få dagar, och jag för min del vill uttala det förtroende till Kongl. Maj:ts regering, att hon skall gå till väga med all möjlig samvetsgrannhet vid användandet af detta anslag, om det beviljas af Riksdagen.

Jag anhåller om bifall till statsutskottets betänkande.

Ang. beviljande af ett kreditiv till understöd för personer som haft anställning vid de kongl. teatrarne. (Forts.)

Herr *Wretlind* instämde i detta yttrande.

Herr Hörnfeldt: Jag har alldeles icke motsatt mig det förevarande förslaget af bristande förtroende till regeringen, och jag har icke heller klandrat regeringen, derför att den icke framkommit med någon utredning af frågan, ty jag förstår mycket väl att det varit alldeles omöjligt för en regering att på så kort tid komma fram med en sådan, men jag har yrkat afslag, derför att jag tror, att man utan olägenhet skulle kunna uppskjuta denna fråga till nästa riksdag, så att regeringen under tiden skulle kunna vara i tillfälle att åstadkomma och framlägga en utredning. Nu säger en talare på stockholmsbänken, att det är alldeles omöjligt att uppskjuta frågan, och att den måste afgöras nu, för att icke personalen skulle ställas på bar backe, eftersom det nya spelåret börjar den 1 nästa juli. För min del tror jag ändock icke att det är så farligt. Personerna tillhöra ju en så rik och mägtig kommun som trots någon annan, och om de behöfva understöd, kunna de nog få hjelp under tiden af herrar stockholmare. Jag tror således, att man mycket väl skulle kunna vänta till nästa riksdag för att få frågan utredd, och det är bättre att först då lemna sitt bifall. Trots det att man sett det mycket märkvärdiga förhållandet inträffa vid denna riksdag, att herrar Waldenström och Redelius varit ense om att yrka precis detsamma, kan jag således icke afstå från mitt yrkande om afslag å utskottets hemställan.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Med upptagande af de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å densamma, och fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i utlåtandet n:o 66, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition.

Omröstningen utföll med 133 ja och 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

Föredrogs och bifölls sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion angående dispositionen af motsedda öfverskott å statsverkets inkomster.

§ 4.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, n:o 19, i anledning af väckt motion om restitution i vissa fall af tull å materialier och inventarier för i Sverige byggda fartyg.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *O. A. Brodin* väckta motion, n:o 187, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Brodin erhöll ordet och yttrade: Utskottets betänkande är sådant, att jag icke vet, om man skall bli förvånad deröfver eller icke, ty utskottets föregående handlingar i tullfrågan stämma icke öfverens med dess motivering nu. Det heter der: »Vid granskningen af bestämmelserna i de vid tulltaxan fogade underrättelser om hvad vid taxans tillämpning iakttagas bör hade utskottet anledning att taga i öfvervägande, huru vida, till följd af de nya eller förhöjda tullar, utskottet för vissa artiklar beslutit föreslå, utskottet jemväl borde föreslå Riksdagen, att vid export af inrikes tillverkade varor restitution af erlagd tull skulle i vidsträcktare grad än hittills medgifvas för de vid samma varors tillverkning till äfventyrs använda utländska materialier. Utskottet fann då, att lemnandet af dylik restitution icke stode i öfverensstämmelse med de grundsatser, utskottet för sig uppstält, eller skydd åt och uppmuntran af den inhemska industrien.» Huru vida detta utskottets yttrande kan anses förenligt med utskottets förslag i sitt betänkande, n:o 8, om restitution på mjöl, som tillverkats i Sverige af utländsk spanmål och sedan utföres, eller med den beviljade restitutionen å bränvin, kan jag icke förstå. I 9 § tulltaxeunderrättelserna finner man derjemte, att restitution beviljats å socker, chokolad, tobak, garn, väfnader m. m. vid utförsel. Men märkvärdigt nog anser utskottet fartygstillverkning icke vara en sådan handtering, som bör tillgodonjuta en dylik rättvis och billig restitution, utan har utskottet i detta fall med andra ord sagt, att sjöfartshandteringen skall dö och får ej lefva. Jag kan icke annat än häremot inlägga min kraftigaste protest, då man måste ihågkomma, att sjöfartsnäringen är i vårt land äldre än till och med jordbruksnäringen. Och att så der utan någon motivering eller utredning döda en sådan handtering är bland det orättfärdigaste, svenska Riksdagen någonsin företagit sig, och det nuvarande bevillningsutskottet tillkommer äran att ha utfört detta dåd. Då här intet kan vinnas, är det emellertid lönlöst att nu framställa något yrkande, utan jag vill endast på sjöfartsnäringens vägnar protestera mot bevillningsutskottets och det nya systemets sätt att gå till väga, då de med berådt mod döda vår äldsta och vigtigaste handtering.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Likaledes bifölls bankoutskottets härefter föredragna memorial, n:o 14, om antagande af ackord för ett till herr Sven Johansson i Kråknabben utlemnadt s. k. omsättningslån.

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin.

§ 6.

Slutligen företogs handläggning af Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 238, innefattande delgifning af bemälde kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 21, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förbud mot import och tillverkning af margarin eller konstsmör m. m.

Med anledning af en inom Första Kammaren af herr Adelsköld väckt motion, n:o 36, hade nämnda kammares tillfälliga utskott den 10 sistlidne april i afgifvet utlåtande hemstält, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att ny författning angående kontroll öfver tillverkning och försäljning af konstsmör måtte varda på i utlåtandet närmare angifna grunder utfärdad, men beslöt Första Kammaren vid behandling af ärendet att till utskottet återremittera detsamma för att tagas i öfvervägande i sammanhang med den hemställan, som med anledning af åtskilliga inom Andra Kammaren väckta motioner angående konstsmör blifvit af sistnämnda kammares andra tillfälliga utskott i utlåtande n:o 29 afgifven och derefter af Andra Kammaren bifallen.

Denna hemställan var affattad i 3:ne särskilda punkter af följande lydelse:

1:o) »att Riksdagen ville besluta, att uti skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte så fort ske kunde utfärda förbud mot införsel af konstgjordt smör eller margarin äfvensom af oleomargarin»;

2:o) »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af förordning, hvarigenom bestämmes, att vara, som under namn af »smör af mjölk eller grädde» i landet införes, skall, innan varan från tullverket till importören utlemnas, på dennes bekostnad af sakkunnig person undersökas för utrönande, att varan icke utgöres af eller är uppblandad med konstgjordt smör»; samt

3:o) »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af förbud emot tillverkning inom riket af margarin eller konstgjordt smör».

I sitt med anledning häraf afgifna utlåtande hade Första Kammarens tillfälliga utskott hemstält:

1:o) att Första Kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utfärdande af förbud mot införsel af konstgjordt smör eller margarin äfvensom af oleomargarin;

2:o) att Andra Kammarens beslut — det Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af förordning, hvarigenom bestämmes, att vara, som under namn af »smör af mjölk eller grädde» i landet införes, skall, innan varan från tullverket till importören utlemnas, på dennes bekostnad af sakkunnig person undersökas för utrönande, att varan icke utgöres af eller är uppblandad med konstgjordt smör — icke måtte af Första Kammaren bifallas;

3:o) att Första Kammaren ej heller måtte biträda Andra Kamma-

rens beslut att i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af förbud emot tillverkning inom riket af margarin eller konstgjordt smör;

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

4:o) att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att ny författning angående kontroll öfver tillverkning och försäljning af konstsmör måtte varda på nu antydda grunder utfärdad.

Enligt hvad af det nu föredragna protokollsutdraget inhemtades, hade vid behandling af ärendet Första Kammaren, med afslag å utskottets hemställan i 1:a punkten, biträdt Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, men deremot bifallit hvad utskottet i de 3:ne öfriga punkterna hemstält.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Berg från Eksjö: För min del kan jag icke annat än mycket beklaga det beslut, som Första Kammaren nu fattat och hvarigenom kammaren, som antagit införselförbudet, deremot icke biträdt denna kammares beslut angående obligatorisk undersökning af allt infördt smör samt tillverkningsförbud beträffande margarin. Och jag vågar hålla före, att de skäl, hvarpå Första Kammaren afslagit de af oss i dessa hänseenden antagna beslut, icke äro fullgiltiga. Jag var närvarande, då Första Kammaren behandlade frågan; och då jag dervid antecknade några af de hufvudgrunder, hvarpå kammaren stödde sitt afslag i dessa delar, skall jag anhålla att få i korthet bemöta dessa skäl.

Det första af dessa skäl lydde så: Sedan England numera fått en margarinlag, kunna engelsmännen mycket väl skilja mellan naturligt och konstgjordt smör, och således är det ingen fara för att vårt mejerismörs goda egenskaper icke skola taga ut sin rätt i England. — Ja! Det är alldeles rigtigt, att, i fall en undersökning af den till England importerade varan eger rum — just en sådan undersökning, som denna kammare förut beslutat, ehuru Första Kammaren ansett den vara för vårt land obehöflig — *i fall*, säger jag, en sådan undersökning eger rum i England, skola engelsmännen kunna skilja emellan det oblandade natursmöret samt det med margarin uppblandade; men detta oaktadt är det likväl alldeles säkert, att det natursmör, hvarom engelsmännen veta, att det icke *kan* vara förfalskadt, eller, rättare, med margarin uppblandadt, skall vara lättare att afsätta i England och vinna större förtroende än den vara, med hvilken förfalskning kan ega rum.

Det andra skälet var, att man genom tillverkningsförbud skulle bryta mot 1864 års kongl. förordning angående utvidgad näringsfrihet. Men man glömmer dervid, att redan nu finnas en mängd författningar, som i denna näringsfrihet göra sådana inskränkningar, som äro betingade af andra vigtiga ändamål. Det finnes författningar, som lemna inskränkande bestämmelser för t. ex. apoteksvarors och gifters försäljning, bränvins tillverkning och försäljning, tillverkning och försäljning af krut, eldfarliga oljor m. fl. näringar. Alla dessa inskränkningar äro betingade af vigtiga ändamål; och den inskränkning, som här är i fråga, har äfven ett sådant vigtigt ändamål till syfte: mejerihandte-

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

ringens skyddande mot en tillverkning, som kan leda till förfalskning af en af jordbrukets vigtigaste och mest förädlade produkter.

Det tredje skälet, som anfördes i Första Kammaren, var det, att jordbrukets framtid berodde, icke på mejerihandteringen, utan just på margarintillverkningen, som skulle bereda en fördelaktigare afsättning af mjölken. Detta inkast, mine herrar, anser jag vara ett lösligt hugskott af samma skrot och korn som en del andra, hvarmed man understundom hugnas. Jag skulle kunna erinra om ett annat sådant, nemligen det, att som spanmålsodlingen icke längre lönar sig i vårt land, så får man upphöra dermed och plantera skog i stället, för att nu icke tala om denna teori, som man nu ofta får höra upprepas, att jordegendomen *bör* icke hafva något värde; endast det arbete, som derpå nedlägges, bör betalas. — Sådana teorier anser jag såsom lösliga nationalekonomiska hugskott.

Slutligen fick man också i Första Kammaren höra, att mellanrikslagen skulle lägga hinder i vägen för ett importförbud; men jag ber att få meddela, att jag af en framstående statsrättslärare hört bekräftas såsom en allmänt giltig statsrättslig grundsats, att för ett generelt importförbud måste hvarje internationel tulltraktat vika, och att således mellanrikslagen ej kan lägga något hinder i vägen. Ett analogt fall är införandet af giftiga varor. Om nu t. ex. arsenik tillverkades i Norge, skulle denna vara, på grund af mellanrikslagen, få införas hit? Skulle man icke kunna betrygga sig mot sådant?

Dessa voro hufvudsakligen de skäl, som i Första Kammaren anfördes mot importförbudet. Jag har, som jag förut anfört, icke funnit dem giltiga. Jag finner det vara i högsta grad olämpligt att tveka i detta fall. Skall man, för att gynna och framkalla en nästan obefintlig näring — ty det kan man verkligen ännu kalla margarintillverkningen i Sverige — uppoffra eller åtminstone sätta på spel en af jordbrukets allra vigtigaste näringar, som redan står så högt? Och skulle man nu tvifla, att mejerihandteringen verkligen har denna stora betydelse, så vill jag påpeka, att *utförseln af smör öfversteg införseln* med, år 1883, tolf millioner, 1884 tolf millioner, 1885 sexton millioner, 1886 sexton millioner och 1887 nitton millioner kronor, under det att *spanmålsinförseln öfversteg utförseln* 1883 med elfva, 1884 med sjutton och 1885 med aderton millioner kronor. Under sådana förhållanden kan icke den sanningen betviflas, att mejerihandteringen är en af jordbrukets vigtigaste näringar.

Jag vill slutligen blott påpeka ett par omständigheter gent emot Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande. Beträffande den af Andra Kammaren antagna obligatoriska undersökningen af infördt smör yttrar utskottet: »Svårighet torde väl äfven möta att å hvarje ort, dit smör införes, finna en kemist eller annan person, som är behörig att verkställa ifrågavarande undersökningen; och att från annan ort reqvirera en sådan skulle naturligtvis medföra än större kostnader. Förslaget i denna del synes sålunda icke ens vara praktiskt utförbart». Men har man då icke kunnat besinna, att i stället för att hemta en kemist för att undersöka en smörbytta, kan man sända en del af byttans innehåll till kemisten?

Vidare föreslår utskottet i fråga om säkerhetsåtgärder vid införsel

af margarin: att de kärl, hvari konstsmör till riket inkommer, jemväl skola vara försedda med namnet på det land, der varan blifvit tillverkad, samt åtföljas af utaf behörig myndighet utfärdadt bevis derom, att den fabrik, hvars märke finnes kärlet åsatt, står under offentlig kontroll. Detta skulle skydda mot förfalskning, men det upplystes i danska riksdagen, hvad som äfven förut här i denna kammare framhållits, att holländarne begagnat sig af danska byttor, märkta för natursmör, packat dessa med holländskt margarinsmör och på så sätt beredt denna varas införande i den engelska marknaden under namn af danskt mejerismör. Sålunda ser man, att märken icke hafva så stor betydelse.

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

Jag vill icke uppehålla tiden, oaktadt jag hade stor lust att bemöta flere andra af utskottets skäl. Jag vill icke heller åtminstone ännu göra något yrkande, men jag har velat uttala mina allvarliga betänkligheter mot det beslut, Första Kammaren fattat, ett beslut, som icke är minst märkligt genom inkonseqvensen att antaga införselförbudet mot margarin, men förkasta föreskriften om den undersökning, som är den enda utvägen att förekomma, att margarin införes under namn af natursmör — ja, ett beslut, som skall på mejerihandteringens bekostnad befrämja margarintillverkningen.

Herr Bengtsson i Gullåkra: Då jag för min del icke kan godkänna det beslut, hvartill Första Kammaren kommit, skall jag, herr talman, hos kammarens ledamöter anhålla om afslag på Första Kammarens beslut. Det beslut, Första Kammaren fattade i denna fråga, anser jag vara utan ringaste nytta och betydelse, och jag kan sannerligen icke förstå, huru ett sådant beslut kunnat fattas, ej heller hvad kraftig verkan det skall åstadkomma. Det anfördes bland annat under diskussionen i Första Kammaren såsom skäl för att afslå tillverkningsförbudet, att detta tjenade till intet, då mellanrikslagen medgåfve norrmännen rättighet att införa sitt smör hit lika behändigt, men jag undrar då, hvad ett införselförbud tjenar till, ty icke lär detta förbud ensamt lägga större hinder i vägen för Norges införsel i vårt land, än om det varit åtföljdt af ett tillverkningsförbud, tvärt om.

Såsom motionär kan jag icke annat än uttala mitt beklagande öfver, att frågan fått en sådan utgång, som den fått, och jag tror att framtiden skall gifva mig rätt i det påståendet, att Första Kammaren begått en stor dumhet, då den afslog motionen och Andra Kammarens fattade beslut i denna fråga och derigenom tillfogade jordbruket en oberäknelig förlust för framtiden. Jag är fullt öfvertygad om, att hade Andra Kammarens fattade beslut i denna fråga kommit till stånd, skulle det blifvit till stort gagn för vårt jordbruks och vår ladugårdsskötsels framtida utveckling. Nu deremot blir fältet öppet för spekulation och tillverkning af konstsmör, och det skall troligen icke dröja många år, förr än vi till vår stora ledsnad komma under fund med, att vår smörmarknad på utlandet är totalt förstörd, och på samma gång att den lagstiftning som nu, till skada för ingen, hade varit lätt att genomföra, då är omöliggjord genom de fabriker, som under tiden uppstått.

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

Herr Wretlind: Efter som ett par talare hafva uttalat sin missbelåtenhet med Första Kammarens beslut i denna fråga, så vill jag uttala min belåtenhet med, att vi, om vi än skola få importförbud, dock icke få tillverkningsförbud för detta billiga och sunda näringsmedel. Såsom herrarne torde erinra sig, sade jag, då vi förra gången diskuterade denna fråga, att jag för min del på sin höjd ville gå till importförd, men icke till förbud för tillverkning. Eget är, att importförbudet nu segrade i Första Kammaren med blott *en* röst, medan kammarens ledamöter icke kunde förena sig om tillverkningsförbud.

Den, som läser Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande, finner det alldeles klart ådagalagdt, att ett tillverkningsförbud icke blott beröfvar de fattiga i vårt land ett sundt och billigt födoämne, utan äfven att ett sådant förbud är *oklokt* från landtbrukets egen synpunkt. Det skall säkerligen visa sig, att ett sådant konstladt skydd för mejerihandteringen, som förbud för margarintillverkning inom landet, icke alls kommer att gagna dem, som efter beräkningen skulle få gagn deraf. Det vore ju i sanning underligt, om Holland, som täflar i tillverkning af det bästa smör med oss, skulle funnit med sin fördel förenligt att öka tillverkningen af margarinsmör för export på England, och vi icke skulle komma att få göra på samma sätt. I England liksom i andra länder är den del af befolkningen, som behöfver se på födoämnenas *billighet*, större än den, som icke behöfver det.

Faran vid tillverkningen af margarinsmör är icke, att det tillverkas sådant slags smör, utan endast att sämre ingredienser deri kunna ingå; men detta är ju fallet med all tillverkning. Äfven här gör sig gällande den satsen, att hvarje vara bör få tala för sig sjelf. Kan man hindra det verkliga smörets uppblandning med margarin, så kommer nog icke natursmörets pris att sjunka genom margarinet.

Den förste talaren ordade om nationalekonomiska principer, men bland dessa principer anser jag den främsta vara den att bereda den fattige billiga näringsmedel. En Riksdag, som gjort allt för att omöjliggöra den fattiges existens, borde icke afsluta sin verksamhet med ett förbud sådant som det nu ifrågavarande. Napoleon III understödde ju en kemist, som sysselsatte sig med uppfinningen af margarinsmör, just för att han skulle förskaffa de fattigare klasserna ett sundt och billigt näringsämne.

Dessutom vill jag påpeka, att margarinet låter förvara sig bättre än natursmör. Sjöfolk kan föra det med sig på långa resor, utan att det härsknar.

I mina ögon är ett sådant förbud, som här är i fråga, orimligt ända derhän, att jag icke tror att regeringen, äfven om båda kamrarne fattade ett beslut i den rigtningen, skulle kunna godkänna det.

Jag anhåller om bifall till Första Kammarens beslut.

Herr Stjernspetz: I likhet med en föregående talare måste jag beklaga, att Första Kammaren fattat det beslut, rörande förbud mot import af margarin, som här föreligger, ty derigenom synes nemligen, att man i stället för att hämma margarintillverkningen snarare velat uppmuntra denna tillverkning genom att omgärda densamma med ett starkt skydd. Hade i stället förbud utfärdats om export af nämnda

vara, så hade saken kunnat hjelpas. En föregående talare sade, att om de svenska fabrikanterna fortfarande tillverkade sitt natursmör bra, och detta kom öfver till England oförfalskadt och i samma goda skick som förut, skulle vi kunna betinga oss samma pris för det svenska smöret som hittills, oaktadt något exportförbud ej funnes beträffande konstsmöret. Jag vill med anledning häraf fästa uppmärksamheten vid, att särskildt den fabrik, som upprättats invid Arboga, just tydligt tillkännagifvit sin afsigt vara att i form af margarinsmör exportera den vara, som der tillverkas, samt äfven att göra detta i förening med export af natursmör. Vi hafva då der genast en fabrik, som komme att skämma det engelska förtroendet för vårt svenska smör. För min del kan jag icke se, att något vunnes med den af Första Kammaren antagna lagen, om icke möjligtvis förmånen af den deri upptagna bestämmelsen rörande kontrollen öfver tillverkningen af margarinsmör. Men, mine herrar, med denna kontroll kan mycket väl anstå ännu en riksdag. Att gifva margarintillverkningen skydd genom förmånen af ett importförbud, anser jag vara i högsta grad olämpligt och just leda till nya fabrikers upprättande. Under sådana förhållanden kan jag icke inse annat, än att de, som hafva samma åsigt i denna fråga som jag, böra förena sig om att afslå Första Kammarens föreliggande beslut.

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

Herr Månsson: Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att hvad Första Kammarens beslut i denna fråga vidkommer, är denna kammares tillfälliga utskotts betänkande skrifvet under förutsättning, att importförbud af margarinsmör icke skulle ifrågakomma. Hela betänkandet och alla punkterna deri, hvarigenom sedan föreslås kontroll öfver tillverkningen af konstgjordt smör, förutsätter, att intet importförbud skulle komma till stånd. Emellertid har Första Kammaren nu fattat beslut om importförbud för denna vara, och sålunda torde man finna, att de öfriga beslut, som kammaren fattat, icke stå i öfverensstämmelse med dess beslut om importförbudet. Det finnes nemligen många punkter, som tala om kontrollen. Då nu importförbud beslutats, passar ju icke denna kontroll in i det öfriga beslutet. Man finner således att häri ligger en motsägelse.

I likhet med en del föregående talare anser jag, att det vore vådligt, om Riksdagen beslutar importförbud utan att på samma gång utfärda tillverkningsförbud, ty derigenom är det tydligt, att vi uppmuntrade margarinfabrikationen inom landet och skaffade oss en mängd dylika fabriker på halsen. Följden häraf blefve, att, sedan dessa varit i gång någon tid, det, likasom i Danmark, vore omöjligt att få något tillverkningsförbud, huru gerna man än ville hafva sådant infördt. Jag är lifligt öfvertygad derom, att om Danmark och Holland icke hade sina nämnda fabriker, skulle dessa länder nu vara mycket benägna för att införa förbud mot tillverkningen af margarin inom riket, men det har, som sagdt, numera blifvit omöjligt för dem, till följd deraf att dessa fabrikers antal nu vuxit för högt. Derför får det der vara såsom det är.

Vidare ber jag att få påpeka, att, när man beslutar importförbud för margarinsmör, man icke bör tillåta, att de ämnen, hvaraf detta tillverkas, få fritt införas i riket, såsom nu är fallet t. ex. med talg och

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

flott, hvilka råämnen införas tullfria från Amerika. Jag undrar, hvad man väl har för säkerhet för godheten eller den ärliga och oskadliga beskaffenheten af dessa råämnen, hvaraf man vid de inhemska fabrikerna sedan skall göra smör åt oss. Att icke hafva någon kontroll öfver dessa råämnens olika innehåll och beståndsdelar, deruti ligger en stor och öfverhängande fara, ty finnes icke en sådan kontroll, kunna råämnena lika väl vara tagna från sjelfdöda djur som från djur, hvilka dött i smittosamma sjukdomar.

Man har sagt, att margarinsmöret skulle vara ett så billigt födoämne för de fattiga. I detta fall tror jag, att då man förut kunnat reda sig utan konstsmör, man äfven nu skall kunna hjelpa sig fram det förutan. Det har för öfrigt framhållits af ordföranden inom det tillfälliga utskott, som behandlat denna fråga, huru som fattiga personer genom att köpa ister och tillsätta detta med kryddor etc. skulle kunna få ett godt och sundt smör, som blefve ett bättre och sundare näringsämne än margarinsmöret. Men om man nu ville på fullt allvar införa den ifrågavarande kontrollen, så att den på ett verksamt sätt utöfvades och alltså tillsåge, att endast sunda ämnen användes vid tillverkningen af margarinsmör, skulle detta smör icke ställa sig billigare än vanligt sekunda smör, hvaraf vi nu hafva så god tillgång. De, som nu icke hafva råd att äta prima smör, utan köpa sekunda smör, skulle följaktligen icke hafva någon nytta af att köpa margarinsmör. Hvad gagnar under sådana omständigheter talet om den stora nationalvinst, vi skulle få af margarinsmöret? Det förundrar mig derför, att Första Kammaren icke fäst mera afseende vid det enhälliga beslut, som vi med öppen blick för hela svenska folkets bästa fattat i denna fråga. Hvad kan det väl vara för nöje och glädje uti att behöfva misstänka att i hvarje smörhandel, dit man inkommer, blifva bjuden en vara, som kommer från Amerika, och kanske är tillverkad af sjelfdöda eller i smittosamma sjukdomar döda djur?

På grund af de skäl, jag här uttalat, anhåller jag, att Andra Kammaren icke måtte biträda det beslut, som Första Kammaren fattat i den föreliggande frågan.

Herr Redelius: Sedan jag begärde ordet för att besvara herr Wretlinds påstående angående fördelen för de fattiga, att margarinsmör finge tillverkas, har herr Ivar Månsson i Trää förekommit mig i detta fall. Jag afstår derför från ordet och har ingenting vidare att tillägga än att instämma med dem, som hemstält, att Andra Kammaren icke måtte biträda Första Kammarens ifrågavarande beslut.

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Det kan icke nekas, att de betänkligheter, som uttalades af en talare på göteborgsbänken, kunna hafva något berättigande i sig, då man endast tänker på de arbetande klasserna, men man får derför icke glömma, att här står en stor näring på spel, som icke är mindre vigtig äfven för arbetare. Man bör derför icke förirra sig för långt i ömhet om arbetarne, så att man vid frågans afgörande förstör en näring för vårt land, hvilken i högst väsentlig grad hotas genom att låta margarintillverkningen få fritt fortgå i landet. Vår smörexport har nemligen redan genom den fria tillverkningen af

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

margarin inom landet väsentligen skadats, och kommer helt visst, om en dylik frihet skall fortfara, att helt och hållet äfventyras. Jag anser derför, att Riksdagens beslut i margarinfrågan är af mycket större betydelse för landet, än då det här var fråga om tull på spanmål, ty om den föreliggande frågan icke ordnas, tror jag att jordbruket kommer att utsättas för en mycket stor fara genom margarinsmörets konkurrens med natursmöret, ty skola fabrikerna med sin tillverkning af margarinsmör tränga ur marknaden vårt naturliga smör, så är ju hela ladugårdsskötseln derigenom förstörd och dermed jordbrukets ruin gifven. Tillverkning inom landet så väl som import af margarinsmör är derför för oss en oundviklig sak, som med det snaraste måste beslutas.

Det var af denna anledning och för att vederlägga herr Wretlinds påståenden i denna fråga som jag begärde ordet. Men jag vill derjemte fästa kammarens uppmärksamhet på den inkonseqvens, hvartill kammaren skulle göra sig skyldig genom att biträda Första Kammarens beslut i de delar, deruti detsamma öfverensstämmer med Andra Kammarens beslut, och sålunda förbjuda införsel af margarinsmör, men tillåta att sådan vara får tillverkas inom landet, ty genom ett sådant beslut skulle det ju se ut, som om man ville skydda en näring, som man tillåtit inom landet få bedrifvas, och hvars kraftiga utveckling man således önskade befrämja, ehuru kammaren så godt som enhälligt beslutat att samma näring måste upphöra, nemligen genom beslutet att inom landet förbjuda all tillverkning af margarinsmör. Detta beslut i Andra Kammaren står ju i sådant sammanhang med kammarens beslut om importförbudet, så att kammaren gjort dem oskiljaktiga, hvarför det icke torde vara någon inkonseqvens, om kammaren nu låter hela saken falla, och om beslutet fattas i öfverensstämmelse med hvad herr Månsson föreslagit, kommer äfven så att ske, och vi hafva den då öppen till nästa riksdag. Jag ber derför att få förena mig med honom deri, att Andra Kammaren icke måtte biträda de af Första Kammaren fattade besluten i den föreliggande frågan.

Herr *Truedsson* instämde med herr vice talmannen.

Herr Wretlind: Jag begärde ordet med anledning af herr Månssons uttalande, att det vore ledsamt, om Riksdagen beslöte importförbud för margarinsmör utan att på samma gång utfärda förbud mot tillverkningen af denna vara, ty man skulle härigenom framlocka en mängd margarinfabrikers anläggande inom landet. Detta var ett ganska egendomligt yttrande af honom. Han har ju varit med bland dem, som här velat genom tullar försvåra införseln, just i akt och mening att uppmuntra industrien inom landet; man borde väl då äfven göra detsamma med de fabriker, som tillverka margarinsmör, ty dessa skola väl äfven komma att skaffa en hel del menniskor sysselsättning.

För öfrigt torde det ej blifva synnerligen svårt för de två fabriker, vi nu hafva för tillverkning af denna vara, att producera hvad som behöfves för landets behof. Ty efter hvad jag tror mig veta, kunna sådana fabriker uppbringa tillverkningen till betydliga qvantiteter, om blott tillgången på råämnen är tillräcklig. Således kan jag för min del vara med om importförbud, just derför att jag tror, att tillverk-

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

ningen inom landet kan blifva tillräckligt stor för att tillfredsställa landets eget behof. Och detta, ehuru det nog är sant, att äfven här likasom på alla områden gäller, att, när konkurrens med utlandet icke finnes, får man oskäligt skatta till den inhemska tillverkningen; i synnerhet torde detta vara fallet här, då inom Sverige finnas blott *två* fabriker, som lätt kunna komma öfver ens om prisen.

Här har talats om, att margarin icke är billigare än sekunda smör, men det beror derpå, att margarintillverkarne kunnat hålla uppe priset öfver materialiernas och arbetets värde, på grund hvaraf de ock i utlandet samlat millioner. Men om margarinen säljes till det pris, hvartill den *kan* säljas med afseende på arbetskraften och materialiernas värde, blir den en vara, som är mycket billigare än sekunda smör och för öfrigt ganska ofta bättre än det, som säljes under namn af sekunda smör.

Det är visserligen sant, hvad herr Ivar Månsson sade, att man kunnat lefva utan margarin här i Sverige förut. Ja, det är sant; men det är mycket man förr kunnat lefva förutan här i vårt land, men som sedan blifvit ett kulturbehof och en ganska nödvändig vara. Vi hafva t. ex. kunnat lefva utan potatis förr i verlden, men numera vill väl ingen vara utan den, för att icke tala om kaffe, té, bränvin o. d. Allt det der säges ju nu vara behof, emot hvilka man icke får uppträda. Det är också tydligt, att behofven med afseende å billiga födoämnen växa i samma proportion som befolkningen; och ju svårare det är för befolkningen att skaffa sig tillräckliga inkomster, desto billigare födoämnen måste användas. Man kan inskränka sina behof på alla andra områden — man kan t. ex. bo dåligt och kläda sig dåligt — men man kan icke föda sig dåligt utan att lida skada deraf. Derför är det det sämsta man i ett land kan taga sig till på lagstiftningens väg att försvåra tillgången till billiga och sunda födoämnen.

Vidare sade herr Ivar Månsson, att om man finge tillverka margarin här, skulle följden blifva den, att dåliga materialier till en sådan tillverkning kunde införas utifrån. Ja, man kan äfven införa dåligt amerikanskt fläsk och andra dåliga födoämnen, men derför förbjuder man icke all sådan införsel. Således är i detta påstående ingen konseqvens. Det är ju för öfrigt här fråga om en tillverkning, som står och bör stå under kontroll; huru många tillverkningar af födoämnen stå väl under kontroll? Korftillverkningen t. ex. sker ofta af ganska tvetydiga materialier, och det kan vara lika farligt att äta dålig korf som dålig margarin.

För min del kan jag ej heller förena mig med vice talmannen i hans åsigt, att en stor och vigtig näring här står på spel, ehuru jag nog vet, att detta var motivet för Andra Kammarens beslut. Men här måste väl såsom annorstädes gälla, att hvar och en sak får tala för sig sjelf. Om man också här i Sverige icke finge rättighet att tillverka eller införa margarin, så utgör det ingen garanti för, att ej dåligt smör kan tillverkas här och komma in på den engelska marknaden. Och kunna icke mejeriegarne och smörtillverkarne hålla uppe det svenska smörets goda anseende i England, kommer detta att ändå sjunka i pris. Nog äro dessutom engelsmännen så kloka, att de numera kunna skilja mellan margarin och smör. När vi se, att de kunna vara af-

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

nämare för både smör- och margarinimporten från Holland, hvarför skulle de då icke kunna vara det för båda äfven från Sverige?

Jag kan icke förstå nödvändigheten för vår mejerihandtering af en så drakonisk lagstiftning som här är i fråga; ty jag kan icke kalla det för annat.

Jag skulle helst se, att det icke blef importförbud heller, men det *kan* jag vara med om för att icke skada en stor tillverkning inom landet. Jag vidblifver mitt förra yrkande.

Herr Berndes: Då det är fråga om att besluta en eller annan åtgärd, brukar ofta höras det inkastet, att frågan icke är tillräckligt utredd. I detta fall medgifver jag också, att frågan icke är tillräckligt utredd utom i ett afseende, nemligen det att margarin, gjord af goda ingredienser, är en helsosam vara. För öfrigt är frågan icke utredd. Men en egenhet med denna fråga är, att just derför att den icke är utredd, bör Andra Kammaren vidhålla sitt beslut, ty derigenom blir det tillfälle att utreda frågan. Skulle vi låta denna margarintillverkning fortfara och utveckla sig, stänga vi all utredning. Derför att frågan icke är utredd, vore det alltså bäst, att denna kammare vidhölle sitt beslut. Och att frågan ej är utredd, synes af många skäl. I Första Kammaren framhölls den stora nytta, jordbrukaren skulle hafva af denna tillverkning, derigenom att ej blott mjölken utan äfven all talgen af kreaturen konsumerades. I det fallet har jag fått underrättelse från fabriken i Arboga, att det behöfs ej mer än en bråkdel af en kanna mjölk till hvarje mark margarinsmör, utan hufvudsakligast talg. I afseende på talgen lemnades mig det besked, att all talgen tages från Amerika. Talgen skall nemligen prepareras genast, så snart djuret är slagtadt, och det kan blott ske vid de stora slagterierna. Det är icke utredt, om den kan i mindre skala prepareras så, att den kan säljas till dessa fabriker.

På grund just deraf, att frågan icke är utredd, anhåller jag således, att Andra Kammaren vidhåller det beslut, den redan fattat.

Herr Månsson: Herr talman! Jag begärde ordet egentligen med anledning af herr Wretlinds yttrande, att det var besynnerligt, att jag icke ville understödja denna näring, då jag ville understödja alla andra näringar. Det torde kammaren dock genast finna, att mitt yttrande innebar, att, då jag icke anser det vara en *nyttig*, utan tvärt om i högsta grad skadlig näring, finner jag ingen anledning att understödja densamma. Hvar och en, och jag tror äfven den ärade talaren, måste väl känna skilnaden mellan en nyttig och onyttig näring.

Det förvånar mig för öfrigt att denne talare, som borde — om jag så får säga — föra sundhetens talan i denna kammare, skall på detta sätt försvara en sådan industri som denna. Han medgifver, att vid införsel af talg och ister och sådant från Amerika till denna fabrikation det kan förekomma skadliga ämnen, men det, säger han, kunde det äfven vara i amerikanskt fläsk och flott. Men derför att det är så, tycker jag ej, att man bör göra det ännu värre. För resten är det en betydlig skilnad. Fläsket och flottet ätas i sådant tillstånd, som det kommer hit — fläsket stekes möjligen — men detta andra

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

skall undergå fabrikation helt och hållet; och man tager dervid bort all smak och sätter till andra satser, som kunna utgöras af en helt och hållet osund vara, hvilken då kommer in i födoämnet. Jag kan icke nog förvåna mig öfver, att en sådan talare som han kan stå och försvara sådant. Han måtte väl ändock hafva läst hvad som står i utskottets första betänkande i ämnet, som kammaren fått, och hvars uppgifter jag är öfvertygad om äro fullkomligt sanna. Der yttras bland annat: »Uti en annan amerikansk tidskrift, Sanatory Record, af den 15 april 1884, meddelas detaljerad undersökning af 30 sorter konstsmörprof, hvaraf framgick, att 'endast spår af naturliga smörbeståndsdelar funnos i två tredjedelar af dessa prof'.» Detta måtte väl gifva en hvar anledning tro, att det är allt annat än en sund vara, som fins i detta konstsmör, och det heter icke konstsmör förgäfves.

Han sade, att våra båda margarinfabriker inom landet kunna förse oss med så mycket vi behöfva och att det derför icke var någon fara för att få flera, men faran ligger i att de få exportera denna vara, ty det fins intet, som kan hindra dem derifrån. De köpa en del mejerismör, som de sedan blanda i hop och på ett konstmessigt sätt arbeta in i margarinet, och sedan skicka de ut denna vara till England i likadana drittlar, som användas af mejerierna, och der ute får den stå och paradera tillsammans med vårt svenska natursmör.

Vore det så, att vi kunde frigöra oss från denna fara, skulle jag icke sörja öfver, om herr Wretlind och andra ville äta margarin här i landet, men olyckan är just, att den kommer att förderfva vårt anseende på den engelska marknaden, ty engelsmannen vill äta naturligt smör såsom en delikatess och bryr sig icke om hvad det kostar, blott han får ärlig vara. Derför skola vi söka behålla denna marknad, der vi lyckats få så höga pris, ty på något annat sätt kunna vi icke skaffa oss högre betalning för några ladugårdsprodukter än för vårt smör. Och deri ligger betydelsen af denna fråga, att, om vi åt oss lyckades bevara den rika, engelska marknaden, så skulle vi der stå ensamma i detta fall mot hela den öfriga verlden.

På dessa skäl vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Andersson i Lyckorna: Herr Wretlind sade bland annat, att det är en dålig nationalekonomi, som vill lägga hinder i vägen för den inhemska produktionen af en vara, som på grund af sitt billiga pris inginge såsom en nödvändighetsartikel för den fattige, och jag vill då gifva honom rätt, förutsatt att denna vara är af ärlig beskaffenhet samt alltid lika helsosam, närande och billig som den af honom nu framhållits. Men verkliga förhållandet är ty värr icke sådant alltid, och då finnes det en annan synpunkt, som är ännu mera beaktansvärd, nemligen den, att här i Sverige fins en hel del mindre jordbrukare, som icke hafva mer än 2 à 3 kor, men dock af dessa få en afkastning vida utöfver hvad de sjelfva behöfva för sitt hushåll, och derför kunna afyttra en del deraf. Dessa många, om jag så får säga, små bäckar kunna vara alldeles tillräckliga för att fylla våra egna arbetares behof af denna vara. Förhållandet är att hos oss finnas många, som hafva tillfälle att afsätta sin mjölk till mejerier och derför ock använda största delen af sin mjölk till befrämjande af smörtillverkningen,

och inkomsten häraf kommer alla våra små jordbrukare till godo, så länge som vi hafva en fullt säker marknad på utlandet, och en marknad, hvarest icke en förfalskad vara kan komma att hämmande inverka på den inhemska produktionen. Med det förvånande prisfall, som på senare åren inträffat med afseende å landtmannaprodukter, har det blifvit allt för tydligt, att vårt jordbruk icke kan bestå i den gamla formen, och har man derför alltid hänvisat oss att lägga an på smörproduktionen, såsom det allra främsta samt både för oss och landet mest vinstgifvande. Nu hafva vi äfven kommit till insigt härom och hunnit ett godt stycke in på den rätta vägen, men hvad händer då? Jo, nu skall äfven denna industri löpa fara att tillintetgöras, blott för det vackra talet om att den fattige arbetaren skall få billiga lifsförnödenheter. Men hurudana äro dessa? Ja, det har nogsamt framgått af alla de fakta, som blifvit påpekade angående den samvetslöshet, som framkallats af ett ohejdadt vinstbegär vid producering af detta margarinsmör.

Ang. förbud mot införsel och tillverkning af s. k. margarin. (Forts.)

Somliga påstå visserligen, att det är mycket lätt att skilja mellan den fullt ärliga varan och margarinet, men jag har här i Stockholm hört prof på motsatsen, huruledes en fru sagt till en annan: »huru mycket har du betalt för smöret?» och då hon fått till svar ett visst pris, frågat: »hvarför skall du behöfva betala så mycket, då jag blott gifvit 67 öre skålpundet för denna vara? Smaka på det här; är det icke godt?» Den tillfrågade behöfde blott se på smöret för att finna, att det var margarin, men alla äro icke så skickliga, och den, som köpt det, var fullt öfvertygad att det var ärlig vara.

Under sådana förhållanden anser jag, i likhet med Ivar Månsson, det vara alldeles nödvändigt att vi söka hämma denna industri, innan den hinner utveckla sig lika långt hos oss som i Danmark, der det numera torde blifva mycket svårt, ja, nästan omöjligt att förhindra densamma.

Jag instämmer uti Ivar Månssons yrkande.

Herr Fosser: Jag anser mig icke böra ingå i diskussion om skälen för eller emot margarintillverkningen, utan vill blott säga, att genom Första Kammarens i denna fråga fattade beslut har densamma helt och hållet kommit på sned. Jag tror nemligen, att Första Kammarens beslut sjelft är fullt af motsägelser, ty beslutet i första punkten står icke i rimligt sammanhang med besluten i de öfriga, såsom också redan påpekats af en talare. Under sådana förhållanden anser jag, att det gagnar frågan bäst, om den nu får förfalla, ty jag tror, att den skall ligga till sig. Jag tror detta dels till följd af de sympatier frågan vunnit inom Riksdagen, dels ock derför att jag nästan antager, att, om frågan förekommit litet tidigare inom Riksdagen, utgången skulle hafva blifvit en helt annan.

Af dessa skäl, herr talman, ber jag få instämma uti yrkandet, att denna kammare icke måtte biträda Första Kammarens i frågan fattade beslut.

Häruti förenade sig herrar *Erickson* i Bjersby, *Sandwall*, *Sjöberg*, *Andersson* i Hakarp, *Petersson* i Hamra, *Wieslander*, *Odell*, *Andersson* i Upsal och *Andersson* i Hasselbol.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden som förekommit, beslöt Andra Kammaren att icke biträda de beslut, som af Första Kammaren i ämnet fattats.

§ 7.

Godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till skrifvelser till Konungen:

n:o 81, angående sammanslagning af post- och telegrafverken;

n:o 82, angående skydd åt statens postverk mot intrång i afseende å befordran af slutna bref och brefkort; och

n:o 83, angående utarbetande och framläggande af förslag till ordnande af döfstummeundervisningen;

samt dels till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 20, angående ändringar i skiftesstadgan den 9 november 1866;

n:o 21, angående ansvarsfrihet för fullmägtige i riksbanken;

n:o 22, angående tiden för inträdet af kommunal rösträtt, då denna utöfvas för fast egendom;

n:o 23, angående ändrade föreskrifter i fråga om arfvode för konkursbos förvaltning;

n:o 24, angående förbud för ledamöter af sparbanks styrelse och styrelsen biträdande tjenstemän att ikläda sig borgensansvar för lån af sparbanks medel;

n:o 25, rörande ändrad lydelse af § 7 i förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875;

n:o 26, angående skatt å vissa enskilda telefonanläggningar;

n:o 27, angående vissa delar af tullbevillningen; och

n:o 28, angående bankovinsten.

§ 8.

Likaledes godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

af *statsutskottet:*

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående aflöningsstat för tjenstepersonalen vid folkskolelärarnes pensionsinrättning m. m.;

n:o 68, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande under år 1889 af arbetena på nya kasernetablissement för svea lifgarde och andra lifgardet m. m.;

n:o 69, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall åt värnpligtige för inställelse vid inskrifningsförrättningar och samlingsplatser;

n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i pensioneringen för officerare och underofficerare vid marinregementet; och

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om förändrad lydelse af punkt 2 mom. b i grunderna för armébefälets pensionering; samt

af *sammansatta stats- och bankoutskottet:*

i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i kongl. förordningarna den 26 april 1861 angående dels en allmän hypoteksbank för riket samt dels de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

äfvensom sistnämnda utskotts förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 76, till fullmägtige i riksgäldskontoret angående uppförande å Helgeandsholmen af tvenne skilda byggnader för Riksdagen, riksbanken, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen m. m.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Lördagen den 12 maj

kl. 7 e. m.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial n:o 67, angående statsregleringen för år 1889.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,15 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Söndagen den 13 maj

kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs, men blef å nyo bordlagdt statsutskottets memorial n:o 67, angående statsregleringen för år 1889.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,40 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Måndagen den 14 maj

kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 7 dennes förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets memorial n:o 67, angående statsregleringen för år 1889.

Punkterna 1—4.

Godkändes.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—11.

Godkändes.

§ 3.

Godkändes bankoutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

till *Konungen:*

n:o 86, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna; och

n:o 87, med reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; samt

till *fullmägtige i riksbanken:*

n:o 88, med öfverlemnande af bankoreglementet.

§ 4.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag *dels*

till *§§ i riksdagsbeslutet:*

n:o 29, om ändring i kongl. förordningen den 26 april 1861 angående en allmän hypoteksbank för riket m. m.;

n:o 30, angående uppförande å Helgeandsholmen af två skilda byggnader för Riksdagen, riksbanken, riksgäldskontoret och justitieombudsmansexpeditionen m. m.;

n:o 31, om inledande af underhandlingar med norska regeringen om nya bestämmelser i den s. k. mellanrikslagen;

n:o 32, angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet;

n:o 33, angående vilkoren för försäljning af bränvin;

n:o 34, angående val af fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret;

n:o 35, angående statsregleringen;

n:o 36, angående beräkningen af riksgäldskontorets utgifter och inkomster; och

n:o 37, angående disposition af besparingarna å hufvudtitlarne; och *dels*

till *Riksdagens skrifvelser till Konungen:*

n:o 84, angående åtgärder för ett bättre handhafvande af offentliga arkiv; och

n:o 85, angående undersökning af svenska sjöfartsnäringens tillstånd m. m.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,20 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Måndagen den 14 maj

kl. 7 e. m.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:

Att professor V. Wittrock lider af Colitis (tjocktarmskatarr) och på den grund under närmaste dagarne är urståndsatt att deltaga i riksdagsförhandlingarna, intygar

Stockholm den 13 maj 1888.

L. T. Remahl,
leg. läkare.

§ 2.

Godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 89, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om inköp för statens räkning af Åkers krutbruk.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial n:o 68, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående dispositionen af motsedda öfverskott å statsverkets inkomster; och

bevillningsutskottets betänkande n:o 20, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,20 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Tisdagen den 15 maj

kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

§ 1.

Föredrogs och bifölls statsutskottets memorial n:o 68, med förslag till de återstående stadgandena i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 2.

Efter föredragning vidare af sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående dispositionen af motsedda öfverskott å statsverkets inkomster, blef utskottets deri gjorda hemställan af kammaren bifallen.

§ 3.

Slutligen föredrogs och bifölls bevillningsutskottets betänkande n:o 20, med förslag till den af Riksdagen fastställda bevillningssummans utgörande.

§ 4.

Godkändes Riksdagens kanslis förslag till nedannämnda paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 38, angående statsregleringen;

n:o 39, angående ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen;

n:o 40, angående anslag till jernvägar m. m.;

n:o 41, angående ändringar i tulltaxan;

n:o 42, angående ändring i instruktionen för Riksdagens revisorer vid riksbankens afdelningskontor i orterna;

n:o 43, angående reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning; och

n:o 46, angående åtskilliga på grund af § 89 regeringsformen väckta frågor.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,10 f. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Tisdagen den 15 maj

kl. 7 e. m.

Herr vice talmannen ledde under detta sammanträde kammarens förhandlingar.

§ 1.

Godkändes *dels* nedannämnda förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nemligen:

af *statsutskottet:*

n:o 60, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel;

n:o 63, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel;

n:o 90, angående beräkningen af statsverkets inkomster; och

n:o 91, angående statsregleringen för år 1889 och sättet för anvisande af vissa anslagsbelopp; samt

af *bevillningsutskottet:*

n:o 92, angående bevillning af fast egendom samt af inkomst;

dels ock Riksdagens kanslis förslag till paragraf i riksdagsbeslutet n:o 45, angående odlingslånefonden.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial:

n:o 69, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 70, angående den nya riksstaten.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,5 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 16 maj

kl. 1/2 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos, hvart för sig, och biföllos statsutskottets memorial:

n:o 69, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 70, angående den nya riksstaten.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens under § 1 omförmälda beslut.

§ 3.

Härefter justerades protokollet för den 9 innevarande maj.

§ 4.

Herr vice talmannen Sven Nilsson begärde ordet och yttrade: Då en del af kammarens protokoll ännu äro ojusterade, hemställer jag, att kammaren, i likhet med hvad vid föregående riksdagar egt rum, måtte uppdraga denna justering åt riksdagsmännen från Stockholms stad jemte öfriga ledamöter af kammaren, hvilka efter riksdagens afslutande möjligen kunna finnas qvar i Stockholm.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls.

§ 5.

Godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 93, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för riksgäldskontoret; och

n:o 94, angående den nya riksstaten.

§ 6.

Härefter föredrogos och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 44, angående bevillning af fast egendom och af inkomst; och

n:o 47, angående statsregleringen.

§ 7.

Kammarens ledamöter, som af Kongl. Maj:t blifvit kallade att denna dag, efter bevistad gudstjenst i Storkyrkan, infinna sig å riksalen, der riksdagen komme att afslutas, afgingo nu till nämnda kyrka för att åhöra riksdagspredikan. Efter gudstjenstens slut begåfvo sig kammarens ledamöter till rikssalen, hvarest, sedan kamrarnes undersåtliga vördnad och välönskningar blifvit inför konungatronen af herrar talmän framförda, samt chefen för kongl. civildepartementet uppläst riksdagsbeslutet, hans excellens herr statsministern, som dertill erhållit Kongl. Maj:ts förordnande, förklarade riksdagen vara afslutad.

Sedan derefter herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr talmannen afsked af kammarens ledamöter i följande ordalag:

Mine herrar! Med ett vördsamt, ett hjertligt tack för allt det förtroende, all den välvilja, som under vårt nu slutade arbete från er, mine herrar, kommit mig till del, tillåter jag mig sammanfatta allas våra bästa önskningar i denna afskedets stund i ett varmt och uppriktigt: Gud bevare Konungen och fäderneslandet!

Härpå svarade herr Carl Ifvarsson: Herr grosshandlare! Riksdagen är nu afslutad. Talmannen har ifrån talarestolen till oss uttalat afskedets ord. Han har lemnat klubban och nedstigit från sin plats; men vi vilja hoppas endast för tillfället och till dess Riksdagen härnäst sammanträder. Säkerligen skall hvar och en af oss icke hafva någon högre önskan än att se vår gamle, beprövade talman vid nästa riksdag åter intaga den plats, han så länge och så värdigt innehaft. Han har gjort sig förtjent af allas vårt erkännande; denna tacksamhetsgärd äro vi honom skyldiga.

Må hända skulle någon anse, att det nu i afskedets stund kunde vara skäl att något erinra om hvad som har passerat inom denna kammare under riksdagens lopp. Jag för min del anser detta öfverflödigt, ty utan tvifvel har så mycket under denna riksdag inträffat, att riksdagen blir tillräckligt bemärkt i riksdagsannalerna, utan att man särskildt behöfver fästa uppmärksamheten derpå. Säkert kommer, liksom meningarna inom riksdagen sjelf varit delade, både beröm och klander att höras från olika håll öfver hvad som här blifvit gjordt. Oss tillhör icke att döma häröfver, det tillhör andra, det tillhör framtiden. Men i *ett* afseende hafva vi magt att döma, och det är öfver

hvad jag redan påpekat, nemligen att under alla strider vår ärade talman har varit densamme, visat samma oveld, samma tillmötesgående mot alla, som förut. Det är derför som jag å Andra Kammarens vägnar ber att få hembära eder, herr grosshandlare, kammarens tacksamhet, och då jag gjort det kan jag icke sluta med bättre ord än dem ni sjelf nyss använde, nemligen den önskan, att den Högste måtte beskydda Konung och fädernesland — ja, ock vårt brödrafolk.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte derpå afskedshelsningar och åtskildes.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Onsdagen den 23 maj

kl. 2,30 e. m.

Jemlikt kammarens beslut den 16 innevarande månad hade Stockholms stads riksdagsmän inom kammaren äfvensom de kammarens ledamöter, hvilka voro fullmägtige i riksbanken och riksgäldskontoret, blifvit anmodade att denna dag sammanträda i kammarens kanslirum för att justera de protokoll, hvilka, då sistlidne riksdag afslutades, ännu voro ojusterade; hvarjemte till underrättelse för öfrige ledamöter af kammaren, som uppehölle sig i hufvudstaden, tillkännagifvande om detta sammanträde blifvit i de dagliga tidningarna infördt; och hade med anledning häraf tillstädeskommit följande kammarens ledamöter:

Herr Widström,
» Styffe,
» Lindmark,
» Svanberg,
» Bergman,
» Berndes,
» Beskow,
» Lund,
» Höglund,
» Björck,
» C. O. Berg,
» Östberg,
» Gumælius,
» Johansson i Noraskog,
» Liss Ol. Larsson och
» Hygrell.

Protokollen för kammarens sammanträden den 11, 12, 13, 14, 15 och 16 innevarande månad upplästes och blefvo af tillstädesvarande herrar ledamöter godkända; hvarefter sammanträdet upplöstes.

In fidem

A. E. J. Johansson.